

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre	10 kor.
Hegyedévre	4 „
Helyben háskor kordva:	
Egész évre	20 kor.
Hegyedévre	5 „
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	24 kor.
Hegyedévre	6 „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hét és
húsz nap utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczai-utca 2.

Amennyiben kármentes visszaküldés
vagy megújításra nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
kiadóhivatalhoz intézendők.

Helyes cím: Nagyvárad, Apáczai-utca 2.

NAGYVÁRAD, április 20.

A legujabb támadás.

Az új korszak sokféle ellenségei tudvalevőleg árulkodással és bujtogatással dolgoznak fent és lent egyaránt, hogy aláaknázhassák a nemzeti kormány állását, megbonthassák a közvélemény tömör és egységes összetartását és zavarok támasztásával megbuktathassák az új rendszert, melyet lelkük egész vehemenciájával engesztelhetetlenül gyűlölnék.

Ismeretes, hogy mindent megkísérlettek már. Hogyan izgatták a tiszviselőket, a tanítókat és a vasutasokat; szerencsére, mind sikertelenül. Még attól sem riadtak vissza, hogy a legnagyobb országos csapat, az aratósztrájkot rászuggerálják a mezőgazdasági munkásokra. Amikor aztán ez a kísérlet is kudarcot vallott, mert az arató munkások nem hajlandók magukat az agitátorok kedvéért munka és kenyér nélkül hagyni, akkor új izgató anyag után néztek és rávetették magukat az új cselédtörvényre, amelyet a minap terjesztett a képviselőház elé Darányi Ignác földmívelési miniszter és most tárgyalta le a Ház szakszabírozottsága.

Tudvalevőleg ennek a törvényjavaslatnak az a célja, hogy békét és rendet hozson meg a gazdák és a mezőgaz-

dasági cselédek között. Békét és rendet? Csak az kellene még. Hiszen akkor mit csinálnának a szegény népbolondító urak, akiknek csupán az elégedetlenség az életető elemük?

Néhány nap óta tehát mérges cikkek jelentek meg, amelyekből csodálatos dolgokat tudnak meg Darányi törvényjavaslata felől. Persze, többnyire olyanokat, amelyeket lámpással se lehet fölfedezni a javaslatban.

Megtudjuk például, hogy a földmívelési miniszter visszaállítja a jobbágságot és az uriszékeket. Hogyan? Hát úgy, hogy a gazda a rossz, a hanyag, engedetlen, kötelességet nem teljesítő cselédet jövőre nem páholhatja el, mint tehette eddig, hanem csak megdorgálhatja és súlyosabb esetben a béréből való levonással büntetheti. Persze, sokkal demokratikusabb lett volna, ha a gazda a rossz, hanyag, engedetlen, kötelességét nem teljesítő cselédnek alázatosan kezet csókolt volna. De hát Darányi erre nem hajlandó kötelezni a gazdát. Napnál világosabb tehát, hogy Darányi a jobbágságot és uriszéket visszaállító — reakcionárius.

Megtudjuk továbbá, hogy a szabad költözködési jog elkoboztatik, mivel az elszegődött cseléd szolgálati ideje alatt, nem kaphat külföldre szóló utlevelet. Mennyivel liberálisabb dolog lett volna,

ha a cseléd a fölvetett foglalt és egyéb előlegeket megtarthatta volna utiköltségnek az — amerikai utra. Bizony retentő reakciós dolog, hogy ilyen önkéntelen adakozásra rá nem szorítják a gazdákat.

Megtudjuk még egyebek között azt is, hogy a javaslat megöli az egyéni szabadságot, mert a cseléd a gazdája tulajdonát képező cselédlakásba nem fogadhatja be azt, akit a gazda nem akar megtűrni a portáján. Például a gazda megtilthatja azt, hogy a cselédjénél valami utazó szociálista agitátor üthessen tanyát, aki azzal a nyájas szándékkal érkezik, hogy a cselédeket és munkásokat fölláztassa a gazda ellen. Micsoda eszményi állapot volna az, ha a gazda kénytelen volna tűrni, hogy a szemelátára dugják a csóvát az eresze alá, vagy kénytelen volna megengedni azt, hogy a cseléd beszállásolhassa magánál a tolvajt, aki majd éjjel fölveri a gazda granáriumát, vagy elhajtja a lábasjóságát.

Látnivaló, hogy ezekben a nagyhangu támadásokban nemhogy igazság volna, de még komolyság sincs. A hangzatos szövegekkel való frivoljáték ez csupán, amelynek bizonyára egyetlen józan gondolkodású ember sem fog felülni.

Hanem bizonyosságul annak, hogy a nemzeti kormány ellenségei között van

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A primadonna.

Írta: Julius.

Függőn pattant ki a bérkocsiból. Szobájába érve ledobta a boát, a kabátot. A pamlag sarkába lökte selyem sálját. Beleveté magát a kintaszékbe s nagyot lélezett.

Most volt vége az előadásnak, melyen ismét frenetikus sikert ért. A diadal nagy gyönyörének mámorában uszott. Még fülében zengett a taps orkán, a falrengető, egetverő éljen...

Nesztelenül lépett be szobaleánya, a faluról átvittetett, de a városi életben átférfalódott pirosképi helyes fehércseléd. Összeszedte a szétszórt ruhaneműt. Rendben elrakott mindent.

Azután segítette a levetkezéskor. Kikapcsolta a derekat. Megszabadította a fűzőtől. Lehúzta a csöpp cipőket. A csérekályhában megpiszkálta a tüzet, mert úrnője megreszkedett.

S mikor az egyik harisnyát lehúzta úrnője remek szép lábáról, nem tudott ellentállni, lopva megcsókolta azt...

— Oh te kis bohó, mondá mosolyogva az elkényeztetett diva. Majd kibontá a tömör selyem puha haját, mely buján omlott a hattyúnyak s a fehér vállak közé, betakarva az egész hátát, beárnyékolva azt, mint az alkonyat naplemente után a tájat...

Végig dülvén a kék selyem paplannal borított ágyon, a duzzadó hófehér párnára hajtotta fejét. A sötét szempillákkal izegett, állandóan egyhelyre irányított csillogó fekete szemek

látzott, hogy remek tulajdonosnője mély gondolatokba merül. Ezek a gondolatok nem lehettek kellemesek, mert az összeszorított pici száj, mint egy csöpp vér a vakító fehérségű hóban, néha megrándult s egyik szögletét félre húzva rajta kesernyés vonás jelent meg... Arcára lázas pir költözött...

Szobaleánya sejtette, hogy úrnőjének kellemetlensége van, azt is tudta, hogy úrnője rövidesen közölni fogja, mert vele osztja meg a diadal, a siker gyönyörét, úgy szintén neki panaszoja el bánatát. Ne higgye senki, hogy a gyönyörűség leány boldog. Van momentum, mely a keserűség cseppjeit önti az öröm poharába. Jól esik lelkének, ha kiontja a keserűséget meghittje elűt, ki valóban ritka őszinteséggel osztozik minden érzelmében.

— Készítsd elő Marika, halvány kék pongyolámat. Meg fogsz fésülni. Ismét fel kell öltözködnöm,

A leány gépileg indult teljesíteni a parancsot, azonban várta, mindez miért fog történni. Úrnője folytatta:

— Ide ígérkezett fekete-kávéra a szörnyeteg...

Most már tudta a leány miről van szó. Az, akiről úrnője ily szeretetreméltóan megemlékezett újságíró volt és kritikus, de borzalmas külsejű alak: sán a és püpos. Iszonyat volt ránézni. Féltette tőle szép úrnőjét, mert ő maga is undorral tudott rá gondolni. Meg is jegyezte:

— De Istenkém, ilyen későn! Mindjárt tizenegy óra. Hiszen nagyságámnak pihenőre van szüksége. Hát van lelke annak a nyomorultnak, hogy ilyenkor alkalmatlankodik.

Az ünnepezt diva majdnem könnyezett, mikor mondta:

— Hiába...

... Az öltözködéssel hamar kész lett. Megállott a nagy álló tükör előtt. A hullámosan előre fésült haj, a magasra tűzött konty csak emelték a fej szépségét. Gyönyörködött önmagában. A villamoscsengő hangjára idegesen megfordult. Szeretreméltó mosolyt igyekezett magára erőltetni, ami nem került nagy küzdelembe: hiszen mesterségéhez tartozott...

— Csókolom a kezét Emmuska. Gratulálok. Óriási, mondhatom óriási volt a siker. Mesés. Főlény. Különösen a szerelmi kettős isteni volt. Nem is vettem le a szemem egész este magácskáról. Néhány perccel előbb a kritika írásnál, tollamat szerettem volna a szívembe mártani, s kiömlő forró véremmel megírni azt, s kihűlt szívemet hódolatom jeléül a maga dicsőséges oltárán feláldozni.

Ezt egy szuszra mondta el. — Miután megcsókolta a kicsi fenér kezét, nem mulasztotta el, hogy az aranyos kis kezét meg ne simogassa, gyöngéden meg ne szorongassa, amely gyöngédségekre a diva titokban összeszorította a fogát.

— Üljön le Pista. Azután ne tüzeljen olyan nagyon, mert majd azt fogják mondani, hogy az kritikusom elfogult.

— A kritikus lehet elfogult, de ebből nem következik, hogy a kritika is az.

— Na na! fenyegette meg. Azért nem árt az ovatosság. Azonban ma én is megvoltam önmagammal elégedve. De különben »Szép Helenának« főlényes zenéje van.

valami taktikai összhang, ezekkel a támadásokkal párhuzamosan, de egészen ellentétes megokolással, a bukott rendszernek egyik főembere is heves támadást intézett Darányi javaslata ellen. Ez kritika azonban nemhogy reakcionáriusnak, hanem ellenkezőleg tulságosan liberálisnak tartja a javaslatot a cselédekkel szemben és a gazdákat iparkodik föllovalni a reform ellen.

Ilyenformán két tűz közé fogják a földmívelési miniszterit. Az egyik üti azért, mert fekete, a másik üti azért mert fehér. Az igazság tehát okvetetlenül a középen van és a köve'kező:

A megtámadott törvényjavaslat helyreállítja a jogrend egyensúlyát a gazda és a cseléd között. A cselédnek biztosítja a tisztességes bánásmódot; a gazdát kötelezi, hogy cselédjei részére cselédlakást építsen, cselédjeit baleset ellen biztosítsa, betegség esetén úgy ökel, mint családtagjaikat gyógyíttassa, egyházi és községi adójuknak, gyermekeik tandíjának, halálozás esetén a temetési költségeknek felét viselje. A gazdát pedig biztosítja a cselédstrájk ellen, valamint módot ad neki a cseléd engedelmességének és kötelességmulasztásának megtorlására. Vagyis a kölcsönös joggal szembeállítja a kölcsönös kötelességeket s egyformán szolgálja a humanizmust és az igazságot.

Ezt a javaslatot tehát csak a rosszhiszemű demagogia vagy a sivár szűkeblűség támadhatja. És Darányi mind a kettő mellett nyugodt öntudattal és emelt fővel haladhat el.

Pintér Gyula.

Az autonom vámtarifa. Fővárosi tudósítónk jelenti: A közgazdasági bizottság tegnap letárgyalta és elfogadta a magyar autonom vámtarifáról szóló törvényjavaslatot. A bizottság

jelentését Laehne Hugó előadó csütörtökön terjeszti a Ház elé. A törvényjavaslattal csak ezután foglalkozik még a képviselőház pénzügyi bizottsága. A törvényjavaslat még ebben az ülészakban kerül a képviselőházban tárgyalás alá és alkalmasint egyhangulag fogják elfogadni.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, április 20.

Elnök: *Justh Gyula.*

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése, elnöki előterjesztés és az irományok bemutatása után Thorockay Miklós gróf jegyző jelenti, hogy az interpellációs könyvbe Heczner Béla, Buza Barna, Vlád Aurél jegyeztek be interpellációt.

Elnök: Napirend szerint következik a nem állami tanítók törvényjavaslata részletes tárgyalásának folytatása. A 15-ik szakasz.

Putnoki Mór: A 15-ik szakasz utolsó pontja azt mondja, hogy oly községnek, melynek iskolájában harmincon felül van a tankötelezettek száma, a miniszter csak kivételesen adhaton segélyt. Szólok úgy óhajtja módosítani e szakaszt, hogy amennyiben az ilyen iskola eddig is élvezett segélyt ezután is megkapja. Ha pedig magyar anyanyelvű az iskola, feltétlenül kapjon segélyt.

Goldis László: A törvényben eddig nem volt rendelkezés arra az esetre, hogy mi történik az esetben ha a segélyezett iskola fönrtója az egyszer már megállapított jövedelmet elszegényedés miatt a fizetéshez nem tudna hozzájárulni. A 15-ik szakaszt rövidebben szeretné szövegezni és belevonni a megállapítás mikéntjét, a miniszter rendeleti uton állapítsa meg a módosítást, ajánl még arra, hogy a magyar nyelv tanulását ne követelje a tanítóktól a törvény. A szakaszhoz toldást ad, be arra nézve, hogy a tanítói állásra kiirt pályázatnál a miniszter kilátásba helyezhesse az államsegélyt s annak folyósítását az iskola és tanító közötti működésétől tegye függővé.

Kaufman Géza: Hozzájárul Putnoki módosításához.

Vlád Aurél: Módosítást ajánl, hogy, ha a községben csak községi iskola van, ne vonassék meg az államsegély még akkor sem, ha az harmincnél kevesebb növendéke van.

Draskóczy László: Hozzájárul Putnoki módosításához.

Blahó Pál: Módosítást ajánl fel arra, hogy az államsegély elnyeréséhez szükséges tanulók száma csak 20 legyen.

Sontagh Andor: Lényegében elfogadja a szakaszt. Csatlakozik Putnoki módosításához. A «hitközség» szó helyett a «hitfelekezeti» kívánja bevenni. (Helyeslés.)

Molnár János: Módosítást nyújt be arra nézve, hogy az állami segélyt az iskolai főhatóság kérhesse.

Leitner Adolf: Kéri, hogy az esetben, ha valamely tanító az iskola megszűnése miatt elveszti állását, az államnál nyerjen alkalmazást.

Damján Vazul: E szakasz rendelkezései sértik az egyházi iskolaszékek önrendelkezési jogát, miért is több módosítást nyújt be ennek elkerülése végett.

Elnök az ülést 10 percre felfüggeszti.

Szünet után.

Elnök: Az ülést újból megnyitja. Mielőtt a tanácskozást tolytatná, jelenti, hogy Saghy Gyula indítványt nyújtott be, mely szerint a Ház e hó 23-tól kezdve a szőnyegen lévő törvényjavaslat tárgyalásánál az ülések ideje egy órával meghosszabbítassanak.

Ezen indítvány felett a Ház a legközelebbi ülésen vita nélkül egyszerű szavazással fog határozni. (Helyeslés.)

Csernoch János: Az esetben, ha Molnár János módosítását el nem fogadtatnék, kéri, módosítsák a szakasz szövege úgy, hogy az államsegélyt az iskola fenntartó, az egyházi főhatóság segélyével kérhető.

Vertán Endre előadó: Elfogadja Csernoch indítványát s Goldis módosításai közül azt, mely szerint az államsegély az üresedésbe jött tanítói állások részére és kilátásba helyeztessék, de a folyósítás ez állás betöltésének idejére hagyassék. Magáévá teszi Leitner módosítását is.

Apponyi Albert gróf kultuszminiszter: Hozzájárul az előadó indítványához.

Arton Mihály rövid felszólalása után a Ház

— Nekem legszebb zene a magácska beszéde, mosolya, a kacagása, — vigyorgott szemtelenül és hozzá tette, — hiába minden »szép« telett áll a szép leány . . .

— Hiszen maga, Pista, a bók nagymestere — igyekezett kedves lenni a diva.

— Bókol-e az árny a fénynek, amiért imbolyogva követi? Ez a természet törvénye.

Festő ecsetére való jelenet volt ez, ha közvetlen egymás mellett óhajtja megörökíteni a csodás szépet s a borzalmas iútat . . . Ez a duplán nyomorék ember vállig sem ért a mindenek által körülrajongott csodás szép nőnek. Botja állandóan kezében volt, mert egy lépést sem tudott anélkül tenni. Arca is csunya veres és puffadt volt. Csak a hosszú kezekből állott az egész ember, mint egy gnóm, s midőn ezeket a hosszú kezeket mozgatta, úgy nézett ki, mint a csápjait nyújtogató tengeri szörny. De akik megszokták, azoknak nem volt visszataszító, megtűrték, mert ellenkedtek vele s mulattak rajta. Különbön beszéd közben okos volt és szellemes, de szemtelen. Egyáltalában nem törődött testi fogyatkozásaival, túl tette magát rajta. Kezében tartván a szép kicsi kezét, vigyorgva mondá:

— Magácskát jó kedvében teremté az

Isten a mi gyönyörűségünkre — s nevetni kezdett, mert nem volt annyira hiu, felelé jókedvvel és édes rémülettel.

— Látja, a nap is egyenlő meleget áraszt mindnyájunkra anélkül, hogy osztoznánk rajta.

A leány undorát leküzdve bársony kezével megsimogató a nyomorék haját, mely egyedüli ékessége vala.

— Tudom, Pistuka, hogy maga engem szeret és hálás is vagyok érte.

— És mivel fejezi ki ezt a háláját?

— Nem elégszik meg a szeretetemmel?

— Nem elég kézzelfoghatólag történik ez a szeretet. Vagy azt hiszi, hogy néhány szép szóval kielégíthet, követelődzött a nyomorék.

— Édes Pistuka — szólt, szorosan mellésimulván a kényelmes pamlagon. Átölelte. — Elhiszi most már, hogy szeretem. Ózinte leszek. Maga azt hiszi, mivel sokan gúnytárgynak teszik ki, tehát nem lehet senki sem, aki külsőségét nem tekintve, lelki tulajdonságaiért magát szerethetné. Figyje el: az ép testben sokszor gonosz lélel lakik. Én magánál a lelket keresem. A maga lelke szép, tiszta, amely eltakarja az alaki hibákat. Az ugynevett szép férfakkal én már odáig vagyok, mert egyiknél sem találtam lelket. A szép külsőség pedig

olyan, mint a máz, lekopik. Maga, Pistuka, irántam ózinte szeretettel viseltetik, hát azt hiszi, én nem honorálok ezt?

Önmagával kikelve esetenlül nyújtá ölelésre karját a nyomorék Fejét ráhajította a nő fejére és megcsókolta. A szép leány behunyta szemét. A nyomorék pedig vadul, eszeveszetten csók-özönnel árasztá el. Nem vette észre, hogy akit karjai közt tart, elvesztette eszméletét . . .

Mikor azonban látta, hogy a nő karjai erőtllenül lehanyatlanak, hogy a test súlya teljesen ránehezedik, mikor észrevette, hogy a nő elájult, a pamlagon végig fektette. Szólt a szobalánynak, hogy úrnője rosszul lett, és sietve távozott . . .

A cseléd gyilkos pillantást vetvén rá, behorant úrnőjéhez. Ólbe fogta. Ágyba fektette. Sósorszeszszel kezdte homlokát és halántékát dörzsölni. Lassankint magához tért. Mint aki borzalmas álomból ébred, szemét kutatva jártatta körül a szobában. S mikor meggyőződött róla, hogy kívülök más nincs, megkönnyebbülve felsóhajtott:

— Elment . . .

MIT IGYUNK?

gyünk mohai
gyünk mohai
gyünk mohai
gyünk mohai

hogyan egészségünket megóvjuk, mert csak a természetes szénsavas ásványvíz erre a legbiztosabb óvszer.

A mohai Ágnes-forrás, mint természetes szénsavdús ásványvíz, föltétlenül tiszta, kellemes és oltsó savanyúvíz; dus szénsavtartalmánál fogva nemcsak biztos óvszer fertőző

gyógyosknál fogva kitűnő szere a legkülönbözőbb gyomor-, légső- és húgyzervi betegségeknek, 20 év óta bebizonyosodott, hogy még ragályos betegségekkel is, mint typhus, cholera, megkíméltek azok, a kik közönséges ivóvíz helyett a bakteriummentes mohai Ágnes-vízzel éltek. Legelősebb orvosi szaktekintélyek által ajánlva. Számos elismerő nyilatkozat a forrás ismertető füzetében olvasható. Háztartások számára, másfél literesnél valamivel nagyobb üvegekben minden kétes értékű mesterségesen szénsavval telített viznél, sőt a szódavíznél is olcsóbb, hogy az Ágnes-forrás vizét a legszegényebb ember is könnyen megszerezhesse, nagyobb vidéki városokban lerakatok szerveztettek ugyanott a forrás leírásának ismertető füzetét ingyen kapható. A forráskelőség. — Kapható minden fűszerüzletben és elsőrangú vendéglőben.

ÁGNES-

forrást, ha gyomor-, bél és légsőhuruttól szabadulni akarunk.
forrást, ha a vesebajt gyógyítani akarjuk.
forrást, ha étvágyhiány és emésztési zavarok állanak be.
forrást, ha májbajoktól és sárgaságtól szabadulni akarunk.

Főraktár: **KISS KÁROLY** urnál Nagyváradon.

Kedvelt borviz!

a szakaszt Sontag, Csernoch János és az előadó módosításával elfogadta. — Elfogadja a Ház Putnoki Mór indítványát.

A 16. szakaszt Goldis és Csernoch felszólalása után változatlanul elfogadták.

A 17. §-nál

Csernoch János stiláris módosítást javasol. Zakariás János és Goldis László felszólalása után az elnök a vitát félbeszakította. Következtek az

interpellációk.

Mecner Béla interpellálta a földmivelésügyi minisztert több árvízsjuttató község lakossága érdekében.

Darányi Ignác kedvező válaszát az interpelláló is és a Ház is tudomásul vette.

Vlád Aurél a bukovinai csángók visszatelepítése ügyében interpellálta szintén Darányit.

Darányi nyomban válaszolt az interpellációra, amit a Ház tudomásul vett.

Busa Barna interpellációja az osztályosjegyek elárúsítása és a nyeremények kifizetése körül szolt visszaélések tárgyában más alkalomra maradt.

Kulturpalota Nagyváradon.

— Előértekezlet a városházán. —

Egy évtizednél régebben merült fel az eszme, hogy Nagyváradon kulturpalotát kellene emelni, ahol az állandó helyiség nélkül működő egyesületek otthont találnának s a kulturális mozgalmak céljaira szolgálnának.

Azonban az ügyet háttérbe szorították az újabb és újabb eszmék, amelynek Nagyváradon éppen nem vagyunk szükiben.

Most ismét felszínre került a kulturpalota létesítésének eszméje s az előjelekből ítélve, hogy sok szóharc után bár, de ezuttal mégis csak dülőre jut a kérdés.

Tegnap Glac Antal főispán értekezletet hívott össze a városházára, amelyen a Nagyváradon létesítendő kulturpalota ügyét tárgyalták.

Glac Antal főispán elnöklete alatt részt vettek az értekezleten Fetser Antal felsz. püspök, Rimler Károly polgármester, Rádl Odón, dr. Hoványi Géza, Mezey Mihály, dr. Radó Ignác, dr. Némethy Gyula, dr. Várady Zsigmond, Kőszeghy József, dr. Adorján Emil, dr. Altmann Jakab, dr. Moskovits Miklós és Lukács Ignác.

Az értekezlet megnyitása után Glac Antal főispán bemutatta dr. Radó Ignácnak hozzá intézett levelét, amelyben felemlíti, hogy Nagyvárad város kulturája fejlődött, az egyesületek tevékenyen működnek, de nem bírják el a feladataikkal járó nagy terheket. Állandó közszükséglet látnak el, de hajlék után kell koldulniok. Itt az ideje, hogy a tarthatatlan állapotoknak véget vessünk. Egy kulturpalota felállítása a város kötelessége. Kéri a főispánt, mint minden kulturális mozgalmunk vezéralakját, hogy a kulturpalota építésének ügyében álljon a mozgalom élére. Dr. Radó a levélhez mellékelte Kőszeghy tervét, egy egyszerű földszintes épületről.

Glac Antal főispán a levél felolvasása után kijelentette, hogy a kérésnek engedve, az értekezletet összehívta. A jelenlevők terjeszték elő véleményüket. Különösen felkéri erre Kőszeghy József főmérnököt, aki a kérdéssel foglalkozott.

Kőszeghy József előadta, hogy Radó felszólítására készítette a legolcsóbb, kezdetleges tervet egy kis épületről, amely felolvasások céljára megfelelne s mellette 1-1 szoba muzeum és könyvtár számára volna. A régi város háza előtt építhetnék a magtár mellé s ha a lebontandó magtár anyagát felhasználnák, 30000 koronából fellehet építeni s később iskolává átalakíthatnák. Ez csak magva lenne egy kulturpalotának. Diszesebb épület legalább 100,000 koronába kerülne. Messzebőmenőleg nem gondolkozott a kérdésről.

Rimler Károly polgármester szükségesnek

tartja a kulturpalota felépítését, de a város méltóságához méltó arányokban. A város kötelessége azt felépíteni, de a kérdést a törvényhatóság tegye magáévá. A bemutatott terv szerinti építés elhibázott dolog volna. Az értekezletnek az a célja, hogy az eszmét felkarolja s egy szűkebb körű végrehajtási bizottságot kell kiküldenie, egy nagyobb szabású dolog előkészítésére. Állami támogatással lehetne a kulturpalotát felépíteni, mint más városokban. Most már még sem oly mostoha gyermeke Nagyvárad a kormánynak. De ha ez nem lehetne, akkor sem a terv szerint kell építeni kulturpalotát.

Fetser Antal f. püspök hozzájárul a bizottság kiküldéséhez, de egy eszmét vet fel, amely szerint úgy hiszi, a kulturpalota alapja meg van vetve. Mikor b. e. Schlauch kardinális a muzeum telkét megvette s a muzeum céljaira adományozta, egy szerződést kötöttek, amely szerint a muzeum és annak kertje, a régészeti egyesület felosztása esetén a város tulajdonába megy át. A kulturpalotát a Muzeum-kert Fő-utcai vonalában fel lehetne építeni, összekapcsolva a Muzeummal, amelynek már igen tekintélyes könyvtára is van. A régészeti egyesületben éppen most merült fel az eszme, hogy kormánysegéllyel nyilvános könyvtárt létesít. Tehát a kulturpalotához szükséges eszközök egy része már ott megvan: a Muzeum és a könyvtár. Így meglehetne könnyen oldani a kérdést. Ellenben ha Nagyvárad városa most más muzeumot nyit, ott, legalább egy ideig nem lesznek ritka kincsek. A telek megvan, s a Fő-utcai frontban kormánysegéllyel fel lehetne építeni a kulturpalotát. A kiküldendő bizottság azt az eszmét is vegye figyelembe.

Dr. Radó Ignác köszönetet mond úgy a főispánnak és Kőszeghynek, mint Fetser püspöknek és a polgármesternek a buzgalomért és a felvetett eszméért. Ő csak módot keresett arra, hogy legalább egy kis épület álljon rendelkezésre. Köszöni, hogy nagyobbat kívánnak, mint amit ő a költségek miatt tervbe vett. A muzeum melletti építkezéssel ő is foglalkozott, de a kérdés jogi oldalát nem ösmerte, hogy lehet-e ott építeni. A bizottság kiküldését helyesli a azt is, hogy a Muzeum-kertbe építsék a kulturpalotát.

Dr. Várady Zsigmond azt tartja a lényegnek, hogy felépítsék a kulturpalotát, azonban veszélyes volna a Muzeum mellé építeni. A város központján lehet csak alsóbb osztályt hozzászoktatni az ily intézményhez, hogy abba belebotolják, mindég szem előtt legyen. A költségeket megszavazza. Az Apolló épület helyét tartja a kulturpalota céljaira legalkalmasabbnak, ez ugyanis alig hoz jövedelmet.

Dr. Moskovits József örömmel fogadja el a Fetser püspök által felvetett eszmét. A távolság nem baj; szerencsés ötlet, hogy a Muzeummal lehetne összekötni a kulturpalotát. De a dolog pénzügyi oldalát nézi. A sok újabb létesítményekkel Nagyvárad polgársága túl van terhelve s ezért a jelenlegi idő éppen nem alkalmas a költséges kulturpalota megvalósítására. A közöltöt kellene emelni miatta. Különösen ha az Apolló helyén építenék fel, óriási pénzbe kerülne.

Rimler Károly polgármester azt válaszolja, hogy az előtte szóló nagyon sötét szemüvegen át nézi a dolgot. Az intézményekért a polgárság ellenszolgáltatást kap. A város érdeke kívánja a kulturpalota felépítését s a város fejlődése mellett azt közöltöt emelés nélkül meglehet valósítani. Elzárkózni az elől nem lehet.

Mezey Mihály azt tartaná legszükségesebbnek, hogy előbb a törvényhatóság elvileg határozza el a palota építését. Ne bizottsággal kezdjék a dolgot, mert elalszik az ügy. A bizottság kiküldését azzal fogadja el, hogy azt bízzák meg egy kérvény szerkesztésével a törvényhatósághoz, mely szerint a kulturpalota építését határozza el. Így lesz valami, másként nem.

Glac Antal természetesen tartja, hogy a törvényhatóság határozza el a palota építését, de jobb, ha a bizottság előkészíti az ügyet s úgy terjeszti a törvényhatósághoz, kész adatokkal. Az Apolló helye nem alkalmas kultur-

palotának, zajos. Másutt is messze viszik a forgalmas helyektől. A bizottságot küldjék ki.

Dr. Várady Zsigmond a Mezey indítványát pártolja. A törvényhatóságban lesz küzdelem, de ettől nem szabad visszariadni. A költségek aggasztják, de a város mellett ott vannak a vagyonosabb polgárok, sőt a megye is.

Rimler Károly azt fejtegeti, hogy minden előkészület nélkül a törvényhatóság nem szavazná meg a palota építését. Előkészítés után lehet csak be vinni a közgyűlésbe az ügyet.

Fetser Antal bemutatja a régészeti egyesülettel kötött szerződés vonatkozó pontját. E szerint a régészeti egyesület felosztása után a terület és a Muzeum a város birtokába megy, de az kötelese fentartani mindenkor s más célra nem használható. Ez kötelezi a várost s a kormány is jóváhagyta a szerződést. Ipolyi műkincsei a Muzeumból sem részben, sem egészben el nem vehető a Muzeumtól. Itt tényekkel állunk szemben. A város joga és kötelessége biztosítva van. A muzeum kertje a Fő utcán, tehát alkalmas helyen van. Ő a célt keresztül akarja vinni. A központ mellett talán az az érv szól, hogy a kulturpalota felolvasásokra szolgálna s így a muzeumkertben messze lenne, azonban azt hiszi, hogy ezt ki kellene kapcsolni. Ma már oly sok a felolvasás, hogy kanapé-pör lenne. Felolvasásokra van elég terem a városban. Ha ezt kikapcsolnák a kérdésből, nem lehetne semmi kifogás a muzeumkertben leendő építés ellen. Erintkezésbe kell lépni a régészeti egyesülettel. Ő helyesebbnek vélné, ha a muzeumot városi segéllyel a régészeti egyesület kezében hagynák. Már csak azért is, mert ha csak városi muzeumot létesítenek, a megyei értékes leletektől és megyei segéllyel a városi muzeum elesné, továbbá az Ipolyi műkincsek sem kerülnének ide. Ezért biztosabb, ha a muzeum az egyesület kezelésében marad. Kéri, hogy a bizottságot küldjék ki.

Dr. Várady Zsigmond azt fejtegeti, hogy ha a muzeum a város központján volna, sokkal magasabb díjért is sokan látogatnák.

A vitát befejezték s a szűkebb bizottságba a következőket küldték ki: Glac Antal, Fetser Antal, dr. Radó Ignác, Rimler Károly, Kőszeghy József, dr. Némethy Gyula, dr. Várady Zsigmond

Szigligeti szobraért.

Kincses Kolozsvár szive nem hiába fűződött össze a magyar színművészettel. Az a szeretet, amelyet Erdély fővárosáról a magyar színészet története feljegyzett, a melyre a Kolozsvár művészei kiállanak a nagyváradiakkal. Nemes vetélkedés ez, mert önzetlen: a nyertes Szigligeti Ede szobra lesz.

Életrevalónak bizonyult tehát Hoványi Géza és Somogyi Károly gondolata, hogy a nagyváradi társulat más társulatokkal csere-előadásokat tartson és pedig Szigligeti-szobra javára. Hoványi Gézának, a szoborbizottság elnökének agilitása ezzel a legszebb sikert érte el.

A kolozsvári társulat tagjai ma délben érkeznek Nagyváradra. Az érdeklődés olyan nagy az előadás iránt, hogy aranyért sem lehet jegyet kapni. Kolozsvárról hárman érkeznek az előadás végignézésére, ezek részére Hoványi Géza gondoskodott jólevegő jegyekről. Valószínű, hogy Szvacsira Géza, Kolozsvár polgármestere is átjön, akit Bordé Ferenc főjegyző fogad. Rimler Károly a kolozsvári előadáson lesz jelen.

A nagyváradi előadás részletes műsora a következő:

I. Nyitány.

1. Előadja a színházi zenekar.

2. A színpad szerepe Szigligeti korában és a mai társadalmi forrongások idején. Szabad-előadás, tartja: dr. Janovics Jenő igazgató.

II. Naplegenda.

Regés játék 1 felvonásban. Irta gróf Bánffy Miklós. Először adták a budapesti Nemzeti Színházban

Előadók:

Ijjas: Hidvéghy Ernő.
 Ünő: Hettyei Aranka.
 Virágszál: Aczél Iona.
 Nap: Rajnai Gábor.
 I.) Sebestyén Géza.
 II.) szolga: Parlagi Lajos.

III. Mindent semmiért.

Színmű 3 felvonásban. Irta: Butti. Fordította: Huszár Imre.

Előadók:

Guadi Elena: Hettyei Aranka.
 Fulvia: Aczél Iona.
 Alberico: Rajnai Gábor.
 Dameo: Sebestyén Géza.
 Varaldi Carlo: László Gyula.
 Guadi Gerolamo: Hidvéghy Ernő.
 Starina Gino: Mészáros Alajos.
 Stessi: Parlagi Lajos.
 Mathilda: H. Sárközi Blanka.
 Philippe: Ághy Sándor.

A ma esti előadás kezdete este 7 órakor lesz, tekintettel annak hosszabb tartamára. Előadás után a Pannónia szálloda nagytermében bankett lesz a kolozsváriak tiszteletére.

A műsort már egy hete elküldte Janovits Jenő dr. Hoványi Gézának, aki viszont a lapokkal való közlés végett Somogyi Károlynak adta át. Tegnap már néhány helyi lap protekcióból közölte a műsort, a mely pedig talán nem egyik-másik lapot, hanem az egész közönséget érdekli. Ezt a különös eljárást minden esetre megjegyezzük magunknak s a közönség is fogja tudni értékelni.

Tűz a hegyen.

Pénteken délután iszonyu tűz pusztított a nagyvárad hegyen a Kálvária alatt. A tűz Glück Adolf villáját, présházát emésztette fel teljes berendezéssel együtt. Az elpusztult épületek magasan fekszenek, s e miatt a tűzoltók nem merték meg sem kísérelni az oltást. A tűzjelzés délután történt, mire a rendőrségről két ember ment ki s a tűzoltóság is két embert küldött.

A nagy szélvész, mely akkor dühöngött, csak élesítette a tüzet, mely teljesen elhamvasztotta a nyaralót s a melléképületeket. A tűzoltók fekták fel okul, hogy a tűz színhelye magasan fekszik s azért nem tudják megközelíteni. E kifogást nem fogadhatja el a közönség, mert a város 56 jól táplált lóva közül ha 4 ló nem birt volna fel egy vizes lajtát, felbirt volna 6, vagy 8, de minden esetben meg kellett volna akadályozni, hogy a tűz teljes hatalmával dühöngjön.

Az hogy nem közelítheti meg a tűzoltóság a hegyet a bizalmatlanság érzetét kelti a közönségben, mert e kifogás alapján a hegyi lakók kívánnak téva annak, hogy porrá éghetnek minden segítség nélkül egy modern város mellett, melynek jól képzett tűzoltóságának kellene lenni. A tüzeset ép olyan mint a háboru. Es a háboruban ismer a katona »nem lehet« vagy megközelíthetetlen helyet?

A pénteki eset megköveteli, hogy a tűzoltóság minél előbb reformáltassék, mert addig a közönség megingott bizalmát visszaszerezni nem lehet.

A pénteki tűz gyújtogatás eredménye, a

mi ugyan nem bosszúból, hanem gondatlanságból történt.

A szőlőmunkások ugyanis az eső és szél miatt a présházba húzódtak, hol Nyitra Károly és Nagy József tüzet raktak s mellé feküdve rövid idő múlva elaludtak. A nagy szél a tüzet a ház tetejére csapta, mitől az meggyulladt. A két ember a nagy füstre felébredt és futásnak eredt. A szőlőhegyek alján az egyik munkás találkozott a rendőrökkel, kik a tüzhöz siettek. A rendőrök a menekülő embert megszóították, mire az habozva válaszolt s azt állította, hogy ő azért fut, mert neki dolga van. A rendőrök az embert nem bocsájtották el s ennek köszönhetik, hogy hamar kézrekerítették a gondatlan embereket.

A tűz délután 3 órakor kezdődött s este 8 órakor még égett. Ma már csak üszök és hamu az egész épület helye. A kár még nincs megállapítva, csak annyi bizonyos, hogy egy darab butort nem tudtak megmenteni, minden buior és épületrészek leégtek a gazdasági felszerelésekkel együtt.

UJDONSÁGOK.

Lányi püspök a sajtóról.

Az az érdekes felolvasás, melyet egy héttel ezelőtt Lányi püspök tartott a Kath. liceum fényes sikerű zárünnepélyén, élénk visszhangot keltett a sajtóban és a társadalomban. Bár idáig még csak kivonatossan volt ismeretes, mégis sok hozzászólás és támadásnak lett celtáblája. Hogy ez utóbbiak mily gyenge alapon állanak, meggyőződhetik most már maga a közönség, melynek ime mai számunk mellékletétől e felolvasást egész terjedelmében rendelkezésére bocsátjuk.

Eddig részben azért sem reflektáltunk az ellene megjelent támadásokra, nyílt levelekre, mert ennek az alapos dolgozatnak nincs szüksége ilyenekkel szemben más védelemre.

Olyan igazságokat mond ebben Lányi püspök a sajtóról, amelyeket érez ugyszólván mindenki, de kevesen merik kimondani. Ezeknek az igazságoknak a nyílt, talán néhol nyers kimondása fájhat ugyan egyeseknek, de ezeknek a siránkozása nem változtatja meg az igazságot.

Olyan igazságok ezek, amelyeknek a megszivlelésére nagyon is itt lenne az idő. Nemrégiben szörnyűködött a közönség Budapesten is, meg Nagyváradon is a sajtó-állapotok felett. Pedig hát jogosan mutat rá Lányi püspök, hogy amilyen a közönség, olyan a sajtó. A közönségen áll, hogy tegyen róla.]]

Ismételten felhívjuk olvasóink figyelmét Lányi püspök szép felolvasására avval a megjegyzéssel, hogy itt nem elég a tolle, lege, — azaz nem elég csak venni és olvasni, hanem — követni kell.

* **Radnai püspök a pápánál.** Dr. Radnai Farkas besztercebányai püspök most van első apostoli utján az örök városban. Fehérvásárnap indult Rómába. Dr. Tilles Béla volt besztercebányai polgármesternek és udvari papjának kíséretében. Ő Szentségénél kitüntető fogadtatásra talált s az audiencia után az apostolok sirjánál misézett Sz. Péter régi bazilikájában. Utjáról most már visszatérőben van a püspök, ki egyházmegyéje több papjának kitüntetését hozott a pápától.

* **Kinevezés.** Glac Antal főispán tegnap Balogh István jegyzői irnokot a siteri és Korbucz Agoston jegyzői irnokot a magyarcsékei anyakönyvi kerületbe helyettes anyakönyvvezetőkké nevezte ki.

* **Bárany Árpád áthelyezése.** A valás és közoktatásügyi miniszter Bárany Árpád biharmegyei királyi tanfelügyelőt a pestpilis-soltkiskunmegyei királyi tanfelügyelőséghez helyezte át a jelen minőségben. A megüresedett segédtanfelügyelői állást még nem töltötte be a miniszter.

* **Matiné a gimnáziumban.** A nagyvárad premontrei főgimnázium »Eötvös-Önképzőkör«-e fennállásának 40-ik évfordulója alkalmából, a saját könyvtárának gyarapítására folyó évi április hó 28-án azaz a következő vasárnap matinét rendez. A matiné kezdete délelőtt 11 órakor lesz. Belépő-jegy személyenként 1 korona. Jegyek a meghívó előmutatásával Sebő Imre könyvkereskedésében, a matiné napján a pénztárnál válthatók.

A matiné műsora a következő:

1. a) Rahbaum: Ara, b) Ersfeld: Schlummerlied. Előadja: a főgimnázium zeneegyesülete.
2. Elnöki megnyitó. Tartja: Breuer Oszkár, az Eötvös Önképzőkör elnöke.
3. Magyar dalok, Vargha Gyulától. Előadja a főgimnázium egyes énekkara.
4. Prometheus. Irta: Sas Ede. Szavalja: Grósz Andor, VII. o. t.
5. Alard: Simphonie Concertante. Előadja: 1-ső hegedűn Fényes György, VIII. o. t., 2-ik hegedűn Szmazsenka Herbert, VI. o. t., 3-ik hegedűn Grósz Béla, III. o. t., gordonkán Grósz Andor VII. o. t., zongorán Varró Sándor, VI. o. t.
6. Ünnepi beszéd. Tartja: Radó Antal, VIII. o. t.
7. Szent Imre sirja. Melodráma. Irta: Szepessy László. Szavalja: Pajor K. VI. o. t. zongorán kíséri: Varró Sándor, VI. o. t.
8. Magyar népdal-egyveleg. Előadja: Károlyi Leona urasszony, a Szigligeti-Színház művészöje. Zongorán kíséri: Bitzy Elemér VI. oszt. tan.
9. Wagner: Dal az esthajnalcsillaghoz, (Tannhäuserből). Előadja a főgimnázium Zeneegyesülete.

* **Rendkívüli megyei közgyűlés.** Biharvármegye törvényhatósága e hó 24-én szerdán délelőtt 11 órakor rendkívüli közgyűlést tart, melyre a főispán a következő meghívót bocsájtotta ki:

Elnöki körlevél A vármegye törvényhatósági bizottságának tisztelt tagjait folyó évi ápr. hó 24-én d. e. 11 órakor tartandó rendkívüli közgyűlésre tisztelettel meghívom. A közgyűlés tárgya: A m. kir. Ludovika akadémiánál és a m. kir. honvéd főreáliskolánál az 1907—908. tanév kezdetén betöltendő gróf Buttler János és Andaházy Szilágyi Mihály nevét viselő alapítványi helyek betöltése. Nagyvárad, 1907. április 9. Glac, főispán.

* **A harmadik vashid.** Több réti polgár összehívására tegnap este népes értekezlet volt a Réti Nép kör helyiségében a harmadik vashid tárgyában. A mozgalom a harmadik vashid ügyében már négy évvel ezelőtt indult meg és még ma sincs a megvalósulás stádiumában. Az illetékes faktorok biztatásán és ígéretn kívül, hogy a harmadik vashidnak kulturális jelentőségét elismerték egész Nagyvárad városára nézve, egyéb az ügyben alig történt. Az értekezleten többen szólottak a kérdéshez és mindenki szónok hangoztatta a kérdés hamaros megoldásának szükségét. A gyűlésnek célja volt, hogy ezáltal is az érdeklődést felkeltse és az intéző körök figyelmét a vashid ügyének sürgős megoldására terelje.

* **Felügyeleti vizsgálat a törvény-széken.** Báró *Szentkereszty* Tivadar a királyi tábla elnöke tegnap kezdte meg a szokásos időszaki vizsgálatot. A vizsgálat huzamos ideig fog eltartani.

* **A Szigligeti-társaság választmánya** tegnap d. u. 5 órakor Rádl Odön elnöke alatt rövid ülést tartott. Jelen voltak Glac Antal, dr Gyémánt Jenő, dr Hoványi Géza, dr Adorján Ármin, Géczy Lajos, dr Ágoston Péter, Vinkler Lajos, Huzella Gyula. A folyó ügyek elintézése után megállapították, hogy az évi közgyűlést május 20-án d. e. 11 órakor tartják meg. A Hegyesi Márton halálával megüresedett választmányi tagsági helyre az elnök *Mártonffy* Marcellt jelölte, a mihez a választmány hozzájárult. Új tagokul felvették: dr Sigmund Andor, dr Kiss Géza jogtanárok, Miklós Jutka és Kerekesné Fodor Erzsike

* **A hétfői vásár engedélyezése.** A kereskedelmi miniszter kifogásolta, hogy Nagyváradon hétfőn is tartanak hetivásárt, mert arra nincsen a városnak engedélye. Kijelentette, hogy ha hétfőn is akar hetivásárt Nagyvárad, annak törzskönyvezését kérje. A város most szerzi be erre az adatokat és nyilatkozatokat. A biharmegyei gazdasági egyesület már választotta a hétfői hetivásár engedélyezését nem kifogásolja, annyival inkább, mert a hétfői vásártartás már szokássá vált, úgy annyira, hogy a hetivásári ügyletek Nagyváradon nem kedden, a hetivásár napján, hanem hétfőn lesznek lebonyolítva s kedden egy csekély kirakó vásártól eltekintve, nincs is vásár Nagyváradon. Amidőn a gazd. egyesület a hétfői vásártartási jognak engedélyezéséhez készséggel hozzájárul, kívánatosnak tartja, hogy a keddi vásári jog töröltesse.

* **Sipos Orbán gyásza.** Mint részvétellel értesülünk, Sipos Orbán kir. tanácsost, nyugalmazott tantelügyelőt mély gyász érte. Veje *Kerekes* Géza szolnoki ügyvéd, Jász-Nagykun-Szolnokmegye tb. főügyésze április 19-én meghalt Szolnokon. Az elhunyt védője volt Szentpéteri Sárának, a kit évekkkel ezelőtt férjgyilkosságért örökös rabságra ítélték. Két évvel ezelőtt pörújítással élt és ő, valamint Fayer László dr egyetemi tanár bebizonyították az új tárgyaláson Szentpéteri Sára ártatlanságát, a mire fölmentő ítéletet hozott a bíróság.

* **Kedvezmény az iparosoknak a villamoson.** Az ipartestület kötelékéhez tartozó iparos polgárokat értesitem, hogy a villamos vasut részvénytársaság Tek. igazgatósága a testület tagjai részére kedvezményes közlekedési havi jegyeket engedélyezett. Azon iparosok, akik ezen kedvezményes jegyeket igénybe óhajtják venni, jelentkezzenek az ipartestület irodájában, ahol a jegy kiadása iránt intézkedés lesz téve. Kelt Nagyvárad, 1907. április 20. *Bertsey* György ipartestületi elnök.

* **Az ügyvédi kamara kögyűlése.** A nagyváradai ügyvédi kamara ma d. e. 10 órakor a városháza dísztermében tartja rendes évi közgyűlést. A közgyűlés igen érdekesnek ígérkezik, mert több felszólalás készül az igazságszolgáltatás körében tapasztalható bajok tárgyában.

* **A jogügyi bizottság ülése.** Nagyvárad város jogügyi szakbizottságának tagjai a folyó évi április hó 25-ik napján d. u. 3 órakor, az új városház I. emelet 35. számú teremben tartandó bizottsági ülésben való megjelenésre hivatalosan felkéretnek. Nagyvárad d. 1907. évi április hó 20-án. *Dus* László elnök. Az ülés tárgyai: 1. Ganz és társa cég szállítási költsége megtérítése. 2. Hankovits Ferenc és társa kérvénye a fürdőbe közlekedő vasut mielőbbi létesítése iránt. 3. Hevesvármegye átírata. 4. Kolozsvár szab. kir. város átírata. 5. Kolozsmegye átírata. 6. Nyugdíjsza-

bályrendelet módosítása. 7. Ugocsa vármegye átírata. 8. Városi villamos mű alkalmazottainak nyugdíjügye. 9. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye átírata.

* **Halmos János temetése.** Fővárosi tudósítónk jelenti: Ma délelőtt helyezték Halmos János holttestét örök nyugalomra. Az erzsébetvárosi plébánia előtt a Szegényház-téren már kora reggel nagy embertömeg várta, hogy bebocsássák a templomban felállított ravatalhoz. A templom előtti térséget a rendőrség rendőri és tűzoltói kordonnal zárta körül. A közönséget kilenc óra után bocsátották be a főkapun, míg a meghívott vendégek a plébánia felől mentek be a templomba és ott elhelyezkedtek. A főhajó középső részén volt felállítva a ravatal, tömördek dísznövény és több sor gyertya között. Négy sarkán hatalmas kandeláberek égtek. A beszentelést *Sücher* Vince apátplébános, az elhunyt iskolatársa végezte fényes segédlettel. A gyászoló közönség soraiban ott láttuk a városi élet összes kitűnőseit, *Fülepp* Kálmán főpolgármesterekkel, alpolgármesterekkel és tanácsnokokkal, *Boda* Dezső főkapitányt több rendőrtanáccsossal és kapitánnyal stb. Az egyházi szertartás után kivitték a nehéz ércokporsót a Kerepesi-ut melletti temetőbe. Itt a sirnál *Bárczy* István polgármester mondott meghatározó gyászbeszédet, a budai dalárda gyászdalt énekelt, a koporsót újra beszentelték, azután örök nyugalomra helyezték a tegnap beszentelt családi sírboltba.

* **Új bank alakulóban.** Nagyvárad maholnap a bankok városa lesz. Most legutóbb alakult meg a Magyar Bank s már új bank alakulásáról adunk hírt olvasóinknak. Az új bank Közgazdasági Bank címen részvénytársasági alapon alakul. Alakuló közgyűlést e hó 28-án, délelőtt 11 órakor tartja a Pannonia szállóban.

* **Villamos vasut a fürdőbe.** A Püspök- és Félix-fürdőbe tervezett villamosvasut engedményei: *Hankovits* Ferenc gyógyszerész és dr *Tóth* Ferenc ügyvéd komolyan hozzáálltak, hogy a közszükséget képező villamos vasutat a közeli két fürdőbe mielőbb megvalósítsák. Tegnap tisztelegtek a premontrei rend itt időző prépostjánál *Takáts* Menyhértnél, aki szíves készséggel ígérte meg meleg párlogását és a rend jóindulatát a vasut létesítésére. Éppen így kinyerték már az engedményesek Biharvármegye, valamint a püspökség és káptalan támogatását. Holnap, hétfőn már megkezdik a vasutvonal traciózását. A felméréseket és a kijelöléseket *Reichel* Henrik, *Kemény* Béla és *Hegyesi* Árpád mérnökök végzik. Nagyvárad városa a május havi közgyűlésen határoz, hogy az engedményesek megkapják e a Gilányi-utcai terület használati jogot. Annak idején ugyanis a városi villamosvasut lemondott ezen vonalrészén a terület használati jogáról. A közgyűlés a kérdést kiadta a jogügyi bizottságnak véleményezés végett. A jogügyi bizottság április 25-én tárgyalja a kérdést.

* **Vakmerő szélhámós.** Pénteken éjjel vakmerő szélhámós utazott a kolozsvári vonaton. A szélhámós egy kézitáskával utazott. A Kolozsvár-Apahida utszakasz közt a konduktor jegyet kért az illetőtől, mire az nem tudott jegyet mutatni. Bemutatkozásakor előbb *Klein*, később *Schwartz* Izidor nevűt mondott be. A kalauznak feltűnt az izgatott viselkedésű ember s állandóan mellette maradt. A jegynélkül utazó egyén táskáját kinyitotta s abban 2800 korona értékű értékpapírt mutatott a kalauznak. A legközelebbi állomás *Apahida* volt, itt akarta a kalauz a kétnevű embert leszállítani. Az illető azonban egy örízetlen pillanatban az ajtóhoz ugrott s azon táskáját kidobta, ő maga

pedig utána ugrott. A kalauz nem tudta megfékezni a kiugró embert. A vonat tovább robbogott. Az eltűnt utast a rendőrség nyomozza.

* **Megjutalmazott cselédek.** Margitai tudósítónk két gazdasági cseléd megjutalmazásáról ad hírt. Az egyik jutalmazás *Wertheimstein* Alfréd cséhteleki birtokán történik. Itt *Dumbuj* György cselédet jutalmazta meg a miniszter. A másik jutalmazás *Sz. Herman* Ferenc birtokos *Szabó* Ferenc cselédjét érte. A miniszter jutalma mindenik cseléd részére 100—100 korona és diszoklevél. A jutalmazásokat ma adják át a szorgalmas és hű cselédeknek becsületes és engedelmes viselkedésüknek elismerésül.

* **Ártézi kut Okányban.** Okány község képviselőtestülete határozatilag mondta ki, hogy a község részére ártézi kutat furat. E végből kérte a földművelésügyi minisztert, hogy geológusok által jelöltesse ki alkalmas helyet a kutfúrásra, mert ők nem bíznak a talaj tartalmában s a hiába való kísérletezés csak anyagi károkat okoz a községnek. A miniszter a kérelmet elutasította, oly indoklással, hogy a jelzett földterületen maga az eljárás is meghatározhatja a kut helyét, mert eddig nem bizonyult a talaj vízhiányúnak.

* **Az igényjogosult altisztek előnyben.** A honvédelmi miniszter minden vármegye törvényhatóságához körrendeletet intézett az igényjogosult altisztek érdekében. A miniszter felhívja a vármegyék törvényhatóságait, hogy a jövőben a szolgálai állások betöltésénél is vegye figyelembe a kiszolgált altiszteknek biztosított előnyt. A miniszteri rendelet egyik pontja az altiszteknek újabb előnyt is biztosít. Ugyanis a rendelet szerint az altiszteknek még főszolgabírói előaeói állást is biztosít, amire eddig még gondolni sem mertek az őrmesterek. Ez a jog egy kissé sok is nekik, mert az eddigi tapasztalatok csupán azt bizonyították be, hogy az altisztek csak megyei hajduknak voltak jók, s már az utbiztosi állásokban sem tudtak kellőleg megfelelni. A bakákat különben 6 hónapi próba időre alkalmazhatják s ha a próba idő alatt nem megfelelők elbocsájtják a főszolgabírák.

* **Elhunyt lelkész.** A nagyváradai gör. kath. egyházmegye papságának gyásza van. Egyik kiérdemült tagja: *Corbúts* János magyarcsékei lelkész élete 64-ik évében elhunyt. Temetése tegnap, április hó 20-án délután nagy részvét mellett ment végbe.

* **A szobacsiók réme.** A rendőrkapitánynak az a rendelete, melynek értelmében az utcára törő rongyot rázni, vagy a szőnyegget porolni nem szabad, nagy lehangoltságot okozott a szobalányok táborában, mert a reggeli törölgetés, vagy inkább az utcára való kitekingetés, mely kísérelje volt a törölrüha kirázásának, igen szórakoztató foglalkozásuk volt. A rendeletet ugylátszik nem igen akarják tudomásul venni a szobalányok, mert a tegnapi nap folyamán 32 ilyen poroló nimpha ellen tettek jelentést a rendőrök.

* **Új posta.** Kétzről jelenti tudósítónk, hogy a nagyváradai postaigazgatóság *Kéts* községét postahivatallal látta el. A hivatalhoz *Kéts*, *Genyéte* és a grófi tanyák tartoznak.

* **Csák György.** Bizonyára emlékezetes még a község előtt ez a név. Ő volt a hőse annak az önrablásnak, mely akkor az egész várost felizgatta. Az egyszerre híressé vált önrabló állását otthagya Kolozsvári-utcára költözött, hol valósággal tengette életét családjával együtt. E hó 14-én súlyosan megbetegedett, ágyba kellett feküdnie. Az idő óta alig evett

valamit családjával együtt. Végre is jelentést tettek a rendőrségnek az esetről. Addig is míg a rendőrség intézkedett Csák két gyermekét egy 8 éves Mariska nevű leányt Röllich Lajosné s egy 10 éves Vince nevű fiát az ott lakó 37-es őrmester vette ellátás alá. Tegnap Kemény Ignác rendőrbiztos intézkedett, hogy a két gyermeket az állami gyermekmenhelybe vegyék fel. Csákot az izraelita kórházba szállították, betegségét még ez ideig nem tudták megállapítani valószínű, hogy tifuszban van. Állapota életveszélyes.

* **Temetés.** Tegnap helyezték örök nyugalomra Kelemen András rendőrelőőr fiatal 19 éves sógornőjét Tarján Juliskát. A fiatal leány temetésén a kiterjedt rokonságon kívül igen sok ismerőse is megjelent. A temetést dr. Pataky Arnold újvárosi káplán végezte.

* **Megszökött cselédek.** A nagyváradai cselédmizériák országszerte hirhettek. Ma már ott tartunk, hogy mindenki, aki csak teheti cseléd nélkül van, mert a cselédtartás elviselhetetlen teherként nehezedett a közönségre. Azt bizonyítja a következő kis statisztika.

1901-ben szerződött	9852	cseléd.
1902-ben	9178	»
1903-ban	8821	»
1904-ben	8641	»
1905-ben	8378	»
1906-ban	7654	»

Tehát 2198-al kevesebb cseléd szerződött fokozatos csökkenéssel mint 1901-ben. A felsorolt számokból könnyen kiszámíthatni, hogy pár év csupán és Nagyváradon egyedül a cselédhelyező intézetekben lesz cseléd. A cselédmizériák illusztrálására megemlítjük, hogy a folyó évben 269 cseléd változtatta ezideig gazdáját. A cselédek nagyjából felmondás nélkül távoztak és magukkal viték a gazdától előlegként kért pénzt. A gazdák annyira örülnek a cselédszabadulásnak, hogy nem kívánják őket visszavitetni, csak az előleget behajtatni, amit a rendőrség foganatosítani is fog.

* **A Püspök-fürdő megnyitása.** Ma április 21-én új élet költözött a Püspök-fürdőbe. Karnáts János bérlő hetek óta fáradhatatlan buzgalommal, semmi áldozatot nem kimélve, arra törekszik, hogy a fürdőt jó hírnévhez méltóan adhassa át a nagyközönségnek s azt április hó 21-én megnyitotta. A gyönyörű fekvésű és minden kényelemmel ellátott fürdőben kitűnő konyhát, jó italokat és legfigyelmesebb kiszolgálást találják a vendégek. A rontói állomáson az érkező vendégek részére kocsik állnak rendelkezésre.

* **A bankettező hetes.** Pekarle Gábor Kiss Károly fűszerkereskedőnél alkalmazott hetes igen szerette a jóféle italokat és csemegéket. Minthogy pedig a mai nehéz időben ehhez pénz kell, ami pedig neki a legkevesebb volt, gondolt egyet és gazdája pincéjéből ügyesen elvágott egy csomó árut. Pekarle azonban rajta vesztett, mert mikor a lopott ételek és italokból egy nagyobb bankettet rendezett, azon az első felköszöntőt a hivatlanul odaérkezett rendőr mondta és hogy Pekarle iránti szeretetének nagyobb bizonyítékát adja, a rendőrségre mindjárt meginvitálta, ahol természetesen lezárattott.

TANÜGY.

Tanképesítő vizsgálat.

A nagyváradai kir. r. kath. tanítóképzőben az 1906—7. tanévre tartandó képesítő vizsgálatra jelentkezők születési, tanulmányi, erkölcsi, szolgálati és tiszti orvosi bizonyítvánnyal felszerelt kérvényeiket az igazgatósághoz 1907. évi május 15-ig nyújtásuk be. Jelentkezhetnek:

a) tanítójelöltek; b) akik az egyházmegyei főhatóságtól engedélyt nyertek.

A képesítő vizsgálatnak ideje: 1907. május 27., 28. írásbeli; 1907. évi május 31-én és következő napjain szóbeli. Azok számára, kik erre engedélyt nyertek 1907. évi május 23-án írásbeli, május 24-én szóbeli osztályvizsgálatot tartunk.

Vizsgálati díjak: a) intézeti növendékeknek 20 korona; b) idegenekneknek 40 korona; c) oklevél illeték 2 korona, e díjak előre fizetendők.

Nagyvárad, 1907. április 18.

Az igazgatóság.

SZINHÁZ.

A hét műsora.

Vasárnap: d. u. Az asszony (Gál Gyulával) este a kolozsvári színház vendégjátéka: Mindent semmiért. (Ujdonság). Naplegenda. (Ujdonság).

Hétfő: Csöppség.

Kedd: Déryné ifiasszony.

Szerda: Déryné ifiasszony.

Csütörtök: Az eszményi férj (bemutató).

Péntek: Az eszményi férj.

Szombat: Az eszményi férj.

Vasárnap: Vigözvegy: (Jubiláris előadás.)

Lucifer.

Ez a kor, melyet oly sokan neveznek vallástalannak, jobban át van itatva a vallás komoly mivoltának tudatával, mint bármely más előzője. A hit harca a hitetlenség ellen minden téren csatateret talál — a színpadon is. »A párbaj« után ime rövid idő alatt a nagyváradai színpadon van a második vallásos témájú darab: Lucifer.

Lucifer egy vidéki olasz kollégium tanára. Valamikor pap volt, de aztán arra a meggyőződésre jutott, hogy a teljes hitetlenség a teljes igazság. Kilépett tehát, megnősült s fanatikus gyűlölettel gondol előbbi hitére. Ime guny neve: Lucifer. Gyermekait meg sem kereszteltette s büszke rá, hogy azokat minden lenyűgöző bilincstől menten nevelte fel.

Az egyikkel, a leánynyal hamar bekövetkezik a végzet: a szabad gondolkodásban, önállóságra nevelt leány idegen városban lesz tanítónő, ballépést követ el — tovább az apja sem gondol rá könnyek nélkül.

Ugyanakkortájt a kollégiumhoz kerül tanárnak egy volt kispap-társa, aki családi okok miatt még felszentelés előtt kilépett a szemináriumból! Özvegy ember, egy bájos kis leánnyal jön, mindkettőjük szíve telve igaz hittel. Nemcsak a két régi jóbarát barátsága éled újra, de szerelmes lesz a leányba a hittagadó tanárnak pogány gondolkodásban felnevelt fia, Guido is. A szülők hiába ellenkeznek: a fiatalok szökés árán is megesküsznek s boldogok.

Boldogok — három hónapig. Hirtelen halálos kór lepi meg a fiatal asszonyt. A férj kétségbeesése leirhatatlan. Atyjától kér vigaszt: nem kap. A pap éppen az utolsó vigaszt hozta a feleségének. Guido kínzó gyötrellemmel kiált reá apjára:

— Nem lehet, hogy egy marék por legyenünk! Én inkább hiszek annak a papnak, a ki bűnbánatot és örök életet hirdet. Isten! Hozzá fordulnék — és nem tudok imátkozni, mert nem tanítottál! Pedig tudsz, jól tudsz, hiszen pap voltál!

Az apa kétségbeesetten viaskodik fiával: legszebb reménye, büszkesége így omoljon össze? Hiába nevelte fiát a maga eszméi szerint! Ebben a percben megjelen a küszöbön a pap. Guido kitépi magát atyja karjai közül s a pap lábai elé roskad.

— Atyám! Ön adjon vigasztalást!

Ez a dráma az újabb olasz irodalom egyik remeke. Lélektani mélysége, ragyogó nyelvezete,

erőteljes jellemfestése magukkal ragadják a nézőt. A nélkül, hogy az iránydrámás hibájába esnék s minden áron előtérbe tolná a tanúságot, meggyőző mély igazságával. A mellett szerkezetileg is a színpad teljes ismeretével megkonstruált életerős dráma, a melynek költői értéke hatalmas szárnyakat ad.

A dráma megrázó hatásának kulcsa jórészt a cimszerep megjátszásától függ. Gál Gyula pedig ebben mester volt. A vidéki professzor szürke félszégét mutatta pompásan sikerült maszkija, de e külső alatt éreztetni tudta a hatalmas, izzó, szenvedélyes, lázadó lelket minden fanatikus makacsságával. Nehéz volna megmondani, melyik felvonásban volt jobb; az első derűs részeket épp oly művészileg játszotta, mint a végső, hatalmas, tragikus katasztrófát. A hogy a komoly férfi sirását játszotta, az tanulmányi tárgya lehetett volna színészek számára.

Itteni partnere, Beregi Sándor (Guida) az utolsó felvonásra összpontosította erejét; de itt aztán remekelt. Volt játékában erő, érzés, igazság, megfelelő színezés — szóval jobban játszott, mint addig bármikor s derekasan megállott ebben a felvonásban Gál mellett. Hevesi Gusztika a szerelmes lánykát kedves közvetlenséggel hozta színre. Szarvasi (Lenardi) szerepének jóságos alaphangját teljesen eltalálta, de egyes jelenetekbe több erélyt kellett volna öntenie, hiszen ő a főhős ellenfele, aki végül győz s akinek a maga eiadalaról rendületlenül meg kell győződnie lennie! Krasznai józsi epizód szerepét ügyesen, bár hiányos szereptudással játszotta.

Simon Mariska, Fehér és Körmendi egészítették ki az ensemblét teljessé és sikeressé. A rendezés pedig Somogyi érdeme.

Hogy a közönség zsufolásig megtöltötte a házat, az Gál Gyula első fellépésének fényes sikere után természetes volt. —r.

EGYESÜLETEK.

Szent József pártfogásának ünnepe a Legényegyesületben.

Szent József pártfogásának napja, a Nagyváradai Katolikus Legényegyesület védőszentjének ünnepe. Az egyesület előjárósága és ifjúsága bensőséggé akarja tenni a tagok számára ezt a napot. Csütörtöki családi estélyén, — melyen csak az egyesület tagjai vehetnek részt, hogy az igazgatóval megbeszéljék legközelebbi tennivalóikat, a jövőre vonatkozó terveiket, az egyesületi tagok szükségleteit, a múlt eredményeit stb.

Az utolsó csütörtöki estén szép számmal jelentek meg az ünnep megünnepelésének előkészületére. Az egyesület tagjai közül 34-en irakoztak fel, akik az egyesület védőszentjének emlékünnepe az Ur asztalához fognak járulni. Vasárnap reggel 6 órakor gyülekeznek az egyesület helyiségében és onnan fognak az egyesület zászlaja alatt vonulni a Szt. László templomba. A bűnbánat szentségéhez való javulás után jelen lesznek dr. Lestyán Endre teológiai tanárnak 8 óra után tartandó csendes szent-miséáldozatán, amely alatt megfognak áldozni. Ez isteni tisztelgetés való részvétel után visszavonulnak az egyesületi zászlóval az egyesület helyiségébe és együtt fogják elkölteni a szeretet reggelijét.

TÁVIRATOK.

A király Prágában.

Budapest, április 20. Prágából jelentik, hogy ott az időjárás hirtelen hidegre fordult. A hajnali óráktól kezdve erősen esik a hó. A kedvezőtlen időjárás miatt a mára tervezett nagy katonai diszszemle elmaradt. A tegnapi napon 15 kérvényt dobtak a király kocsijába.

A trónörökös megkoronázása.

Budapest, április 20. Bécsi udvari körökből kiszivárgott hírek szerint bizonyos köröknek az a törekvése, hogy a trónörökös, Ferenc Ferdinánd kir. herceg még a király életében megkoronáztassék. A bécsi udvarban azt hiszik, hogy Magyarország sem volna ez ellen, különösen, ha maga a király, mint a maga kívánságát jelentené ezt ki. A király nagyon vonzódik a trónörököshöz és a kedvére sok mindent megtesz. Ilyenformán minden attól függ, vajjon a koronázók pártja vagy az azt ellenzőké kerekedik felül. A kérdést ma a képviselőház folyosóján is érdeklődéssel tárgyalták. Kmethy Károly képviselő vetette fel. A radikális függetlenségek azonban a megkoronázás ellen érveltek.

Kossuth Ferenc betegsége.

Budapest, április 20. Kossuth Ferenc állapotában némi visszaesés állott be. Az éjszakát ismét nyugtalanul töltötte és fájdalmai is voltak. Orvosa a legnagyobb nyugalmat ajánlotta. A miniszter azért rendesen végzi a dolgát. A jövő héten remélhetőleg már átveheti hivatala vezetését.

Aerenthal és Tittona.

Bécs, április 20. A berlini Neuste Nachr szerint Aerenthal báró még áprilisban találkozni fog Tittonival. Ez a hír ebben a formában nem felel meg a valóságnak, Aerenthal, aki holnap Prágába utazik, onnét jövő szerdán visszajön és jövő hétfőn április 29-én Berlinbe utazik, ahol 3 napig marad. Aerenthal minden bizonnyal találkozni fog Tittonival, de a találkozás időpontját és helyét még nem állapították meg.

Összeesküvés Roosevelten ellen.

Budapest, április 20. Londonból táviratozzák, hogy Roosevelten köztársasági elnök személyének őrzésével megbízott detektívek veszedelmes anarchista összeesküvésnek jöttek nyomára. Az összeesküvésnek az a tervük, hogy az amerikai köztársaság elnökét a jövő hónapokban Indianopolisban teendő látogatása alkalmával megölik.

Budapest, április 20. New-Yerseyből jelentik. A szövetségi kormány titkos rendőreit, akik itt vizsgálatot tartanak, egy vándorló olasz megtámadta. Az olaszt elfogták és kihallgatták. Azt vallotta, hogy anarchista bandához tartozik, amely Halfestonban (Pennsylvania) székel és megesküdött, hogy Roosevelten elnököt meggyilkolja. Nem sok jelentőséget tulajdonítanak az olasz vallomásának.

A hármasszövetség bomlása.

Madrid, április 20. A Correspondencia de Espana egy diplomatával való szenzációs interjú közöl a tangenai találkozás jelentőségéről. Angol-spanyol kettős szövetségről van szó, mely Franciaország esetleg Olaszország hozzájárulásával a földközi-tengeri hatalmak szövetségére fejlődne. A szövetkezett hatalmaknak tudomásuk van arról, hogy Olaszország el fog pártolni a hármasszövetségtől s hogy Ferenc József halála után követelni fogja Ausztria olasz területeit és önálló Balkán politikát fog követelni. A correspondencia értesülése szerint Viktor Emánuel olasz király már legközelebb meglátogatja a spanyol királyt Kartagenában.

REGÉNYCSARNOK.

Művészet.

Irtta: Kraszevszkij A. N.

— Oroszból. —

23.

Szavakra képtelen volt — csak a csókok égtek Lensky ajkain; a csodálatos szemekre nyomta azokat, melyeknek szent fénye megszügyeníté. Aztán rövid vártatva, halkan suttogá: — Te közelebb állsz a csillagokhoz mint én, Natália. Mutasd meg az utat, mely oda vezet!

* * *

E naptól fogva a fiatal asszony naponta pár órát töltött férje dolgozó szobájában. Ah mi jól érezte magát a magas, szellős teremben, mely csaknem oly üres volt, mint egy csűr. Ide nem mert behatolni csábító, elpuhító kárpitos-mesterfogásaival. Minden ép oly komoly és egyszerű maradt, mint a minőnek férje munkaközben környezetét megszokta. Magas tékák, melyek hangjegy-terhük alatt csaknem összeroskadtak, egy zongora, néhány vonóhangszer, az öblös karosszék, melybe a fiatal asszony beletéskelte magát, a nagy íróasztal és két-három nádszék képezték az összes butorzatot. Az íróasztalon Natália aquarell-arc képe állt, mit még Rómában festett egy fiatal francia festő. Más diszszel nem dicsekedett a szoba. De mégis, — amott egy sarokban, egyetlenegy árva habérkoszoru csüggött. Nem azon óriási babérhalmok egyike, minőket manapság divat a művész lábához rakni, hanem silány, szegényes kis füzérke és annak közepéből ép oly szegényes keskeny fekete keretbe foglaltan, egy még fiatal női személy rajzolt arcképe pillantott ki, fehér kendővel fején s a homlokba eső finom fürtöcskékkel. Bár nem volt szép, különösen vonzó hatást tett ez arc és Natália nagyon óhajtott volna ösmerni e kép s a babérkoszoru történetét. De nem volt bátorsága. Soha sem illette Lensky multját még csak egy kérdéssel sem.

Teljes magányra férje most már csupán azon időt tartotta fen magának, mit technikai gyakorlatának szánt. Különbözn szabad tért engedett neki. Csendesesen mint az egér ült a mennyecske a háta mögött a nagy kopott karosszékben és meg se moccant, még könyvet se vett kezébe; nehogy a lapok forgatásával idegessé tegye, hanem neztelenül öltögetett valami csinos kézimunkán.

Lenskyre jelenlétének tudata leirhatatlan édességgel hatott. Tehetsége fokozódni látszék általa. Erős hullámveréssel vonult át agyán a dallamok egész árja s ha a zengés zsongás lelkében tulkéjessé, tulédessé vált, megszűnt írni, egy darabig némán ült, aztán felállt és rátekinve Natáliára, párszor dudolgotva fel és alá járt, egy hatalmas kéz mozdulatot tett, végre a hegedű után nyult — és ekkor . . .

Natália felemelte fejcskáját és egész lel-

kével hallgatta a csodás, varázsos hangokat! Mily mesés világ tárult fel előtte! A tomlástól elsokott, de egyre fel-felhangzott rög-tönzéseiben ama sajátságos, feledhetlen arabs hangmenet, az ördög-dallam: Asbein!

Natália vágya teljesült, munkálkodásának meghitt társa lett. Ha egy új mű vázlatát papírra vetette, eljászotta neki, akár hegedűjén, melyet szeretett, akár a zongorán, mit nem szeretett, s melynek rövid, fejleszthetetlen hangja szinte boszantotta, mit azonban, mint a legtokéletebb hangszert, igen hasznosnak találta. Bár nem jél zongorázott, mégis megtalálta a zongorán is olykor ama lélekhez szóló hangot, mely hegedűjét ellenállhatatlanná tette.

Mily mohón hallgatta a fiatal asszony e szerzeményeket, mily örömet szereztek neki, és — mily szigoruan bírálta meg azokat! A legkisebb zenei hibát is zokon vette. Hogy aztán e művek szégségei felett ujjongott és könnyezett, géniusát merészen Beethoven és Schumanné mellé helyezte, kiket a zene terén legmagasabbra tartott, — ez más lapra tartozik! Hisz éppen azért oly szigorú. Ki is nevette Lensky olykor szerelmetes nagyzási hóbortyjáért. Ilyenkor az asszony, gyöngéden két keze közé fogta férje fejét és diadlmaskodva mondá: — Várj csak, várj még egy kicsit, majd eljön az idő amikor az egész világ fogja mondani ép úgy mint én, hogy te voltál az utolsó költőzenész; — hisz a több már csak zenebuvárnak mondható.

* * *

Március elején rövid hangverseny-körutra indult Oroszország belsejében. Nejét természetesen nem vihette magával, nem tehetette ki gyors vándorlásai fárasztó strapáinak, különösen akkor nem. De mily rettenetesnek, elviselhetetlennek tapasztalta a válást! Naponta irt neki. Kézírása rosz és egyenetlen, francia valamint orosz helyesírása hibás volt — de mily bensőség, mily szenvedélyes költészet szólt minden keresetlenül odavetett sorból. Senki sem értett hozzá úgy mint ő, hogy egy rövid kis levélkébe egész, viharosan izgatott szívet bele zárja. Hát még a viszontlátás öröme, ez a nagy, szinte fájósan tulcsapongó öröm. Az asszonyka kevésbé nélkülözötte, mint férje őt. Lensky szemrehányásokat tett neki miatta, hogy az új érzés, mely lassanként egész lételet betölteni kezdé, nem hagy már helyet a régi szerelem számára. De ekkor neje oly gyöngéd, egyszersmind oly sértődött tekintettel mérte végig, hogy elszégyelje magát.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatözsde határideje.

Budapest, április 19.

Buza április	— — —	13.15	—	13.35
Rozs április	— — —	13.50	—	13.30
Tengeri május 1907	— — —	10.80	—	11.05
Repcze aug.-ra	— — —	27.80	—	28.24
Zab apr.-ra	— — —	15.20	—	16.10

Értéktözsde.

Budapest, április 19.

Osztrák hitelrészvény	— — —	678.—
Magyar hitelrészvény	— — —	796.—
Leszámitoló bank	— — —	506.—
Rimamurányi	— — —	525.—
Osztrák-m. állam vasutirészvény	— — —	670.—
Közuti vasut	— — —	594.—

Hivatalos árfolyamok.

budapesti áru- és értéktözsde 1907 április 19-án.

Magyar aranyjáradék 4%	— — —	11.21
Magyar koronajáradék 4%	— — —	99.—
Magyar keleti vasuti államkötvény 4%	— — —	83.—
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	— — —	95.—
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötvény	— — —	96.—

Magyar gyermekny sorsjegy-kölesön	200.—
Tisza zab. és szegedi sorsjegy-kölesön	150.50
Osztrák járadék ezüstben	99.—
Osztrák járadék papírban	100.—
Osztrák korona járadék	117.—
Osztrák járadék aranyban	99.—
1860. oszt. államsorsjegyek	155.—
Osztrák-magyar bankrészvény	17.65
Magyar hitelbank részvény	17.65
Városi villamosvasút	833.—
Osztrák hitelbank intézeti részvény	680.50
20 frankos frankos (Napolendor)	683.25

A szerkesztésért felelős:
Dr. VUCSKICS GYULA.

Most jelent meg!

A modern rajzoktatás vezérfonala
II. kötete.

Írta: **Szücs Izsó** iparisk. igazg., tanító-
képző intézeti rajztanár.

Tartalom: a) Rajzoktatás szemlélet
alapján, kézügyességi foglalkozásokkal
(kézi munkával) kapcsolatban. b) Kéz-
ügyesítő gyakorlatok. Tanmenet 37
mintalapon 40 leckemintával.

Bolti ára 6 korona.

Megrendelhető: **Sebő Imre** könyvki-
adónál Nagyvárad.

Ugyanazon kiadásban megjelent: **Szücs
Izsó:** »A modern rajzoktatás vezérfonala« I.
kötete. 6 korona. Tartalom: a) Előtanul-
mányok. b) Ösztönöszerű rajzoktatás.

Approválva: 78494. sz. a. népiskolák-
óvó-, és tanítóképzők s középiskolák
alsó osztályai részére.

Kivonat a hivatalos bírálatból... Számol
a hazai viszonyokkal, a tanítók jelenleg még
rajzbeli kiképzettségével... Művének minden
sorából a tárgy iránti szeretet, annak komoly
megfontolása és kitaró tanulmányozása szól.
Sok évi tapasztalat és kísérletei a rajzitanítás
terén becsesekké teszik e mű tartalmát...
Művének minden fejezete érdekes és beható
tanulmányra vall... Tárgyát szerző nagy kö-
rültekintéssel és alaposan dolgozta ki,
amiért teljes elismerés is illeti... Rajzitanítá-
sunk fejlődésére csak jótékony hatással lehet
e munka...

Meghívó!

A „Közgazdasági bank részvény-
társaság“

alakuló közgyűlését

1907. évi április hó 28-án d. e. 11 óra-
kor tartja Nagyváradon, a »Pannonia«
szálloda 17. sz. szobájában, melyre a t.
részvényjegyzők ezennel tisztelettel meg-
hívótnak.

Nagyvárad, 1907. április hó 20-án.

Az alapítók megbízásából,
Dr Szokoly Tamás.

Tárgysorozat:

1. Az alapítók jelentése.
2. Az alakuló közgyűlés elnökének és jegy-
zőjének megválasztása.
3. A megalakulás kimondása iránti határozat.
4. Az alapítóknak adandó felmentvény iránti
határozat.
5. Az alapszabályok megállapítása.
6. Az igazgatóság tagjainak a tervezet sze-
rinti kinevezése, valamint a felügyelő bizottság
és igazgató tanács tagjainak az alapszabályok
szerinti megválasztása.

Egy két jó családból való,
2—3 középiskolát végzett fiu
fizetéssel felvétetik

tanulónak

a Szent László nyomdában.

Meghívás

a nagyváradi takarékpénztár részvény-
társaság

rendkívüli közgyűlésére,

mely 1907. május 12-én délelőtt 10 óra-
kor saját üzlethelyiségében fog meg-
tartatni.

T á r g y a:

Az igazgatóság javaslata az alaptőke fel-
emelése tárgyában és az ezzel kapcsolatos alap-
szabály módosítás.

Minden részvényes, ki a közgyűlésen részt
akar venni, tartozik a közgyűlést megelőzőleg
a társaság pénztárába részvényét, melyet leg-
alább egy hó előtt saját nevére iratott, szel-
vényeivel együtt letenni, hol az őt megillető
szavazat számát előtűntető térítvénynyel lát-
tatik el.

Nagyvárad, 1907. április 15-én.

Sal Ferenc,

kir. tanácsos, igazgatósági elnök.

Figyelmeztetnek a t. részvényesek, hogy az alap-
szabályok 15. §-a értelmében érvényes határozathoza-
talra 20 ély részvényesnek kell jelen lenni, kik a rész-
vénytőkének legalább egy harmadrészét képviselik.

Védjegy: „Horgony“

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller

pótléka

egy régiónak bizonyult háziszert, mely már több
mint 37 év óta legjobb fájdalomcsillapító szernek
bizonyult közsévényél, oszónál és meghülé seknél,
..... bedörzsöléséppen használva.....

• **Figyelmeztetés.** Silány hamisítványok miatt
bevásárláskor óvatosak legyünk és csak olyan üve-
get fogadjunk el, mely a „Horgony“ védjegygel
és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van
osomagolva. Ára üvegekben K—80, K 1.40 és K 2.—
és ügyszólván minden gyógyszerárban kapható.—
Főraktár: **Török József** gyógyszerésznél, Budapest.
Dr. Richter gyógyszerészára az „Aranyoroszlánhoz“.

Prágában, Elisabethstrasse 5 neu.
Mindennapi sz. tküldés.

Uj biztosítási főügynökség

kötvény-kiállítási joggal

a Duna Biztosító Társaság

mely az ország legtekintélyesebb intézetének
egyike

Nagyváradon

főügynökséget létesített, hol igen ked-
vező feltételek mellett, élet-, járadék-, tűz-
jég-, betörés-, szállítmány és üvegtörés elleni
biztosítások felvételnek.

Iroda: Bémet-tér 2. számú házban I. emelet
(a Molnár-féle cukrászda fölött) van

Telefon 144. sz.

Telefon 144 sz.

MAGYAR BANK Részv.-társaság

NAGYVÁRADON.

Alapszabályaink 10 §-a értelmében ezennel felhívjuk t. részvényeseinket
hogy az esedékes részleteket pénztárunknál befizetni sziveskedjenek.

Nagyvárad, 1907. február hó 14-én.

Magyar Bank igazgatósága

Kivonat az alapszabályokból.

10. §.

A részvények árösszege a jegyzésnél kifizetett 10%-on felül a következő rész-
letekben fizetendő:

- a) Az alakuló közgyűléstől számított tíz nap alatt 20%, azaz részvényenként 40 korona.
- b) A többi 10% 1907. évi február hó 5-től kezdődőleg minden hó 5-ik napján
esedékes havi 10%os. azaz részvényenként 20 koronányi részletben.

A fizetések mindenkor Nagyváradon a részvénytársaság üzlethelyiségében teljesítendők.
Az esedékes részletek befizetésével késlekedő részvényjegyzőkkel szemben az
esedékesség után 8 napleltéalel jogosítva van a részvénytársaság a késedelmes rész-
vényjegyzők által jegyzett részvényeket bíróság avagy közjegyző közbenjötté nélkül
magánuton értékesíteni, mely esetben a befolyandó vételárból 6% késedelmi kamattal és
a 9-ik §-ban meghatározott átruházási díj és illeték levonása után megmaradó összegre
a részvényjegyző igényt tarthat, de csak az esetben, ha annak felvétele végett a fizetési
határidő lejártától számított egy éven belül jelentkezik, különben ez a maradvány a
részvénytársaság tartalékálapjához csatoltatik.

Ez a rendelkezés nem érinti a részvénytársaság azon jogát, hogy a fenti eljárás
vényes ével a részvényjegyzőkön az esedékes részleteket 6% késedelmi kamattal együtt
örnellőzésuton behajthassa.

**Bazár-vendéglő
o megnyitás! o**

Hetenként háromszor katonazene.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy a volt Szauer és Dolgos néven vezetett Bazár-éttermet át vettem és azt **e hó 20-án megnyitom.** Jó magyar konyháról, kitűnő hegyi borokról, valamint mindig frissen csapolt kőbányai sörökről gondoskodtam. Miért is a nagyérdemű közönség becses pártfogását kérve maradtam kiváló tisztelettel

Szauer Kálmánné.

Hetenként háromszor katonazene.

**10 drb. legkedveltebb
sorsjegy**

havi 4 korona 87 filléres részletre kapható; u. m. **4 Józsv, 2 Bazilika és 4 Erzsébet sorsjegy.** - Évente 7 huzás, 350.000 korona nyereménnyel -- havi 4 korona 87 fillér postautalványon való beküldése után mind a tíz sorsjegy az összes huzásokon résztvesz. **A huzás közeleg,** miért is kérjük az első részletet postautalványon mielőbb címünkre beküldeni.

Budapesti Polgári Takarékpénztár
— Budapest, Kerepesi ut 40. —

**Dr. Rác Ödön
Sanatoriuma és
vizgyógyintézete
(ezelőtt Politzer-f le)**

Nagyvárad, Szilágyi-Dezső-utca, 7. szám.
Telefon 693.

Bejáró és bennlakó betegeknek egész éven át nyitva. (Fertőző és elmebetegek kivételével.) Vizgyógymódok, villanygyógyászat, villanyfürdők, szénsavas-törpefenyő. Asványfürdők, forró léggezelés, gőz szekrény, póstyéni iszapkúra. Inhalatiók. Vibrációs masszázs, Soványító és hizó kúra.

Javulva: Idegesség, kimerültség minden neme, gyomor, bél-, szív-, tüdő és légzőszervek bántalmái, izületi-, izom-, ideg csuznál kitűnő gyógyeredmények.

Állandó orvosi felügyelet.
Olcsó árak. Pensio (lakás és ellátás) naponta 3 5-7 korona.

Prospektus és felvilágosítással szívesen szolgál

Dr Rác Ödön,
az intézet tulajdonosa és vezetője.

HIRDETESEK

jutányos árban felvételnek a

„TISZÁNTÚL”
kiadóhivatalában.

Uj üzlet! Uj üzlet!

**Lukács Nándor
butor-raktára**

műasztalos-, kárpitos- és diszitő műhelye
Nagyvárad, Fő-utca 8. sz. Széchenyi szállodával szemben.

Állandó raktár: háló, ebédlő uri szoba és szalon berendezések, mindennemű modern styl szerint. Vas, réz és hajlitott fa-butorok rendkívül nagy választékban.

Pontos kiszolgálás. Olcsó árak.

Kivánatra rajzok és költségvetések ingyen.

Kapható minden elsőrangú vendéglőben és kávéházban.

Egy teljesen felszerelt

kisebbszerű könyvnyomda, mely áll: 2 regálisból, 2 nagy antiqua szekrény, 1 nagy anyagszekrény, 22 kis szekrény, és 13 berakó kis szekrény 35 különféle betűkből, stégek, térzők, quadrátok és 1 kis szekrény tele rézléniakkal 350 forintért eladó.

A nyomda jelenleg üzemen kívül van, üzembe hozatalához csak 1 amerikai gyorssajtó szükséges. **Bővebbet a kiadóhivatalban.**

Lukács Aladár

**elsőrangú kalap-, fehérnemű- és uri-
divat üzlete**

Nagyvárad, Fő-utca.

Telefon 516.

Ha jó és csinos cipőt akarunk, akkor
vásároljunk

Moskovits cipőt.

Moskovits Farkas és Társa
cipő-és csizmagyár N.-Várad, Kossuth-u.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA

Nagyvárad, Szilágyi Dezső-u. 3. szám

Művek

folyóiratok, hírlapok,
vonalzatok,
gazdasági nyomtatványok,
egyházi, községi
és egyéb
hivatalos nyomtatványok,
körlevelek,
levélborítékok.

Elvállal és készít:

izléses kivitelben
mindennemű

nyomdai munkákat

jutányos árak mellett.

Vidéki rendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Levélfek, számlák, falragaszok,

báli meghívók,
táncrendek, étlapok,
napotárak,
palackfeliratok,
névjegyek,

gyászlapok

stb. a nyomdai szakba
vágó nyomtatványok
készítése.

A lat. és gör. szert. kath. egyházmegyei nyomtatványok

raktára.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

Csodálatos olcsó!**Vásárlásra ritka alkalom!**kinálkozik mostan egy **rövid ideig** a t. vevőközönségnek**TESZLER SIMON** gyapjuszövet és posztónagykereskedőnél (Zöldfa-utca 33.)Ki célba vett **más vállalat** következtében raktárán levő összes árucikkeit mélyen leszállított árban bocsátja eladásra.

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

Értesíti a n. érd. izzólámpa körtéket tart raktáron 3 legfeljebb 3-4 watt fogyasztással gyertyánként, melyek legolcsóbb áron kaphatók. **A sima izzólámpa ára darabonként 72 fillér**, homályos (matt), színes fényképező-lámpák és mindennemű izzólámpa különlegességek ugyancsak kartell áron kerülnek eladásra. Ugyancsak kaphatók **nerst-lámpák** és **osmium-lámpák** gyertyánként 1-5 watt fogyasztással.

Csillárok, és villamosmotorok eredeti gyári ivlámpák árai mellett

kaphatók. A villamos mű igazgatósága eivállalja

→ **villamosvilágítási** ←

erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, ivlámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb ár mellett

Nagyobb megrendeléseknél megfelelő engedmény. Költségvetés ingyen.

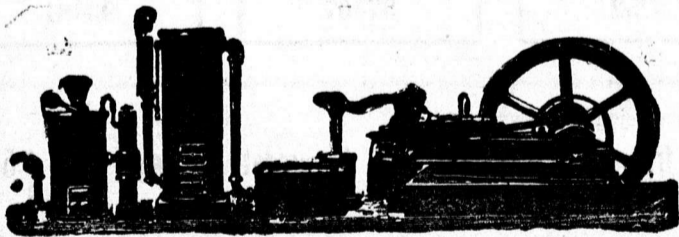
Oszers és Bauer motorgyára

Budapest, Podmaniczky-utca 18.

Ajánlja kitűnő hirtévnek örvendő benzin lokomobiljait benzin lokomobilos cséplőszelvényeit és

szivógáz-motorait.

1-2 fillér üzemi költséggel. Elismert elsőrendű gyártmány! Szodlitómör

kivitel! Kitűnő referenciák! Kézdvező fizetési feltételek!

Költségvetéssel és árjegyzékkel díjmentesen szolgálunk!

Pénz!**Olcsó tőketörlesztéses kölcsönök**

10-75

ivre folyósít, ugyszintén régi drágább kamatu kölcsönököt kicserél (convertál) a lehető legrövidebb idő alatt

Házak, szőlők, földbirtokokörök árban való **adás-vételét** vagy **bérletét** a legsikeresebb eredménnyel közvetíti.**Földbirtokok parcellázását**

saját költségére elvállalja és finanszírozza

Faludi Ignác,

volt takarékpénztári titkár bankbizományi és hitelfogalmi irodája

Nagyvárad, M. sz.

Telefon szám 4 24.

Tanuló

fizetéssel felvétetik

Kelemen Béla,

— könyv-és papirkereskedésében, — NAGYVÁRAD Kossuth Lajos-utca.

Lokomobilok, gőzcséplőgépek, benzinmotorok, aratógépek, talajmivelő eszközök, teljes malomberendezések, stb. stb.

Kivánatra szívesen küldünk árjegyzéket és költségvetést.

Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság**M. kir. államvasutak gépgyárának vezérügynöksége B.-pest.**

LEGRÉGIBB ÉS LEGMEGBIZHATÓBB

nyaralási vállalat

Van szerencsénk a nagyérdemű közönség b. figyelmét felhívni fővárosi mintára berendezett **Molykár elleni megóvó vállalatunkra.**

Elfogadunk nyári gondozás telölösség mellett bármily értékes ruhákat, szőrmé árukat, függönyöket, szőnyegeket stb. azokat saját műhelyünkben kijavítva, hiba nélkül szolgáltatjuk vissza, kívánatra azokért házhoz küldünk; az üzlet és raktár tűz és betörés ellen biztosítva van. Becses pártfogását kérve,

Becsés pártfogását kérve,

Kiváló tisztelettel:

Zboray Gyula és Társa

szücs üzlete, Fő-utca 7. sz.

Özv. Dr. Deákné

Fog műtermében

Lakik: (Apáca-utca) **Nagyvárad Szilágyi Dezső u. 18.**

A legjobb amerikai porcellánból készit

fogakat,

végez minden e szakmába vágó műveletet.

KÖSZEG. Szanatórium és vizgyógyintézet

gyönyörű fekvés, nagy fenyvespark, szép sétahelyek, villamvilágítás. Priepsnitz- és Kneipp-rendszer. Massage villanyozás, hiszlaló kura, lég- és napifürdő, szénsavas fürdő. Forrólég-készülék. Kítűnő ellátás. Lakás, vízkura és orvosi gyógykezelés, napi 9-12 korona.

Prospektus ingyen.

UJ köszörűs üzlet UJ

tisztelettel értesitem a nagyérdemű közönséget, hogy egy mai kornak megfelelő működőruhdét és szolingeni acél áru üzletet nyitottam, melyre a nagyérdemű közönség szives pártfogását kérem. Elfogadok köszörülés végett orvosi műszereket és üzleti, gyári, valamint konyha vágó eszközöket tömeges pártfogást kérek.

Nasenbeni Domokos,

mükösörűs Veiszlovits-ház, Nagy Sándor és Rákóci-utca sarok. Nagyváradon.

TÖRÖK

SZERENCSEJE

ÖRÖK.

Felülmulhatlan az a szerencse, mely bankházunknak kedvez. Rövid idő alatt **30 millió** koronánál több nyereményt fizettünk ki nagyrabecsült vevőinknek; ezek között a **2 legnagyobb nyereményt**, és pedig:

kétszer a nagy jutalmat. a **600.000** koronás főnyereményt
a legnagyobb **400.000**

továbbá 6 a 100.000, 3 a 90.000, 3 a 80.000, 3 a 70.000
4 a 60.000, több 50.000, 40.000, 30.000, 25.000, 20.000
15.000 és ezeken kívül számtalan 10.000, 5.000, 3.000, 2.000, 1.000, 500
koronás és egyéb nyereményt.

Ennélfogva ajánljuk, hogy a legközelebb kezdődő, a világ legesélydusabb osztálysorsjátékában vegyen részt és rendeljen nálunk egy szerencsesorsjegyet.

A most kezdődő 20-ik új magyar osztálysorsjátékban **125.000** sorsjegyre **62.500** pénznyeremény jut

és összesen **16 millió 457.000 korona** hatalmas összeget sorsolnak ki.

Legnagyobb nyeremény esetleg **1.000.000** korona.

továbbá 1 jutalom 600.000, 1 nyeremény 400.000, 1 a 200.000, 2 a 100.000, 2 a 90.000
2 a 80.000, 2 a 70.000, 2 a 60.000, 1 a 50.000, 3 a 40.000, 3 a 30.000, 6 a 25.000
9 a 20.000, 13 a 15.000, 44 a 10.000 korona és még sok egyéb nyeremény.

A hét melyik uapja bir Önre nézve különös jelentőséggel? Rendeljen nálunk oly sorsjegyszámot, mely azon nap mellé van jegyezve, amelyen különös eseményeknek volt részese

Vasárnap 6123	Hétfő 32405	Kedd 92799	Szerda 123048
Csütörtök 6252	Péntek 37407	Szombat 93481	

Az I. osztályu sorsjegyek tervszerű árai:

¹/₈ eredeti sorsjegy frt. — .75 vagy kor. 1.50 ¹/₄ eredeti sorsjegy frt. 1.50 vagy 3 kor.
¹/₂ » » » 3.— » » 6.— ¹/₁ » » » 6.— » » 12.— »

A sorsjegyeket utánvétellel vagy az összeg előzetes beküldése ellenében küldjük.

Hivatalos tervezet díjtalanul. Megrendeléseket fenti eredeti sorsjegyekre kérünk azonnal, de legkésőbb

i. évi április hó 28-ig,

hozzánk bizalommal beküldeni, miután szerencse-sorsjegyeink igen keresettek és gyorsan elfogyanak.

TÖRÖK A. ÉS TSA

— Sürgőnyezim: —
Törökék, Budapest.

BANKHÁZA R.-T. BUDAPEST.

— Sürgőnyezim: —
Törökék, Budapest.

Hazánk legnagyobb osztálysorsjáték-üzlete.

Főárudánk osztálysorsjáték-üzletei:

Központ: Szervita-tér 3/a.

I. fiók: Váci-körut 4/a.

II. fiók: Teréz-körut 46/a.

III. fiók: Múzeum-körut 11/a.

A modern rossz sajtótermékek és a katolikusok föladata.

Irta és a Nagyváradai Katolikus Kör Lyceumi zárünnepélyén 1907. április 13-án fölvasta:

Dr. Lányi József, tinnini fölsz. püspök, nagyvárad kanonok.

Mélyen Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A nagyváradai Katolikus Kör irodalmi- és művészeti bizottsága szíves meghívásának készségeggel engedve, ma azon szerencsében részesülök, hogy e diszes helyről szólhatok Önökhöz. Társadalmi bajainkról innen már sok megszívlelésre méltót hallottak ékesen szóló ajkaktól hirdetni. Az előadók rámutattak társadalmunk több bajára és keresték a gyógyító baizsamot.

Társadalmunk tényleg nagybeteg: sok nyílt sebe van, a sorvadás lázrohama is gyötrik s mondhatni: már-már krízis előtt áll. Akármerre fordulunk, minden eddig megbolygathatlannak hitt kérdés fölvettetik, minden prekáriussá tétetik. Az istentelen korszellem fuvalma a vallással és erkölccsel együtt mindent fenyeget: a nevelést, a tekintélyt, az engedelmisséget, a tulajdonjogot, a vagyont, a jellemet, a becsületet, az életet. Fojtó a légkör, érezzük a vihar közeledtét, amely ha kitör, elpusztíthat, vagy borzasztó nyomokat hagy maga után.

Ha e szomorú jelenségek okát kutatom, azt a modern rossz sajtótermékekben találok. Miért is szíves türelmükkel

a modern rossz sajtótermékekről és a katolikusoknak e tekintetben való föladatáról szölok.

Krylow, a kiváló modern meseíró egyik meséjében elmondja, hogyan került a tulvilágon együvé egy hirhedt rabló és egy hirneves író. Az író életében kitünően értett ahhoz, mint kell az emberek között tetszetős formában elhinteni a hitetlenség és erkölcstelenség magvait. Az örök Biró ítélete mindkettőt a pokol kinjaira juttatta. Két egymás mellett álló üstbe kerültek, amelyek előtt egy ördög szította a tüzet. A rabló üstje alá oly hatalmas tüzet rakott, hogy az az üstöt csakhamar teljesen elborította. Az édeskés íróra látszólag kisebb büntetés volt szabva, mert csak gyöngé lángocská nyaldosta üstjét. Nemsokára azonban legnagyobb rémületére azt vette észre, hogy az ő üstje alatt a tűz nőttön-nő és hogy kinjai hovatovább szörnyűbbek és hatalmasabbak. Meglepetéssel látta továbbá, hogy az ördög a rabló alatt levő üsttel egyáltalán nem törődik, úgy hogy az már kialvóban volt, mikor az ő üstje alól oly hatalmas lángok csaptak föl, hogy a pokol falai repedezni kezdtek. „Micsoda igazságtalanság ez?!“ kiáltott föl magából kikelve. „Ha vétettem is könyveim által, csak nem lehetek oly gonosz és büntetésreméltó, mint itt ez a rabló!“ „Ugyan ne kiabálj, te szerencsétlen“, mondá neki az ördög. A te gonoszságaid hasonlíthatatlanul nagyobbak szomszédod gaztetteinél. Tudd meg, hogy a te büneid óriási hegyéhez képest ennek a rosszságai valóságos vakondtúrássá törpülnek. Igaz, ő rabolt, gyilkolt s mindenesetre nagy gazfickó volt; de ő csak addig ártott embertársainak, míg élt. Te ellenben a könyveidben terjesztett szellemi méreggel még most is ártasz a halandóknak. Az általad elhintett méreg napról-napra nagyobb pusztításokat visz végbe a halhatatlan lelkeken. Hány gyermeket idegenítettél el szüleitől?! Hány ifjunak mérgezted meg szívét, esztét?! Ki tudta

oly maró guny tárgyává tenni a vallást, a kötelességérzetet, a házastársak frigyét, a hazát?! Te! Ki nevezte a hitetlenséget fölvilágosodottságnak?! Te! Ki tudta a legrutabb bűnököt a tetszetősség csillogó mezébe öltöztetni?! Te. S ha tanításaid folytán testvér testvér ellen támadt, ha egymást ölték az emberek, ha föllázdak az isteni rend és emberi jogok ellen, ki volt az oka a könyvek árjának és a patakokban folyó vérnek?! Senki más mint te és hasonló gondolkozású író társaid. Hallgass tehát és szenvedj tovább, amint megérdemelted, mindig jobban és jobban.“

Igy szólt a kinzásra kirendelt ördög s új hasábot dobott az üst alatt levő zsarátnokba. . .

Sok a rossz sajtótermék.

Mélyen tisztelt Hallgatóim, ez csak mese, de nagyon sok igazság van benne. Korunkban nem léteznek beszédesebb próféták, mint az ujságok, folyóiratok és a könyvek. Sajnos, több köztük a hamis próféta, mint az igazi. A Szentírás azon szavait: „Őrizkedjete a hamis prófétáktól“, ma némi változtatással juttatom eszükbe, midőn mondom: Őrizkedjenek a rossz sajtótermékektől.

A dijoni akadémia 1749-ben nagy jutalmat tűzött ki azon pályatétel megfejtésére, vajjon a kultura előhaladása kedvező volt-e az erkölcsökre vagy sem? Az ismert atheista író Rousseau kapta meg a pályadíjat. Pályadolgozatában mindenki legnagyobb ámulatára azt bizonyította, hogy amily mértékben haladt előbbre a tudomány és művészet, éppoly mértékben hanyatlottak a közkerkölcök. Noha ennek bebizonyítása évszázados közmeggyőződést döntött meg s noha a bírálók sokáig tanakodtak, odaitéllék-e Roussaunak a pályadíjat vagy sem, végre mégis kénytelenek voltak meghajolni Roussau kérelmetlenül szigorú logikája és érvelései előtt s beadták derekukat.

Ezzel, mélyen tisztelt Hallgatóim, meg van adva a felelet arra is, hogy vajjon Guttenberg híres találmánya, a nyomdaművészet, jó vagy rossz hatással volt-e s van-e az emberek erkölcsöire? Én nagyon is elismerem, hogy a sajtó föltalálása végtelenül nagy jótétemény az emberiségre. Tekintettel azonban a rossz sajtótermékekre és félreértések kikerülése végett inkább így formulázom a kérdést: „Melyik nagyobb: a haszon-e, vagy a kár, melyet a sajtótermékek az embereknek okoznak?“

Nagy mindenesetre mindakettő, hisz maga a sajtó nagy büszkén „a hatodikvilághatalom“-nak nevezi magát. Nagy, igen nagy a sajtó hatalma, mert minden könyv- vagy lappéldány egy-egy harcost, — nem: egy-egy legio harcost képvisel az eszmék szolgálatában s ezek látszólag igen békésen vonulnak be úgy az előkelők palotájába, mint a szegények kunyhóiba. A statisztika adatai szerint évekint 30—35 ezer új könyv jelenik meg az egész világon. Hát a napilapok, a heti-, havi- és negyedévi folyóiratok millióit ki tudná megszámlálni?! Mennyi jót mivelhetnének, ha mind jók volnának!

A naturalisztikus irány a sajtóban.

A modern sajtótermékekről, a melyekből a nagyvilág nap-nap után szellemi táplálékát meríti, általában véve nem sok jót, ellenkezőleg: annál több rosszat lehet mondani. Akadt ugyan előbb is akárhány rossz könyv, folyóirat és ujság, de a mult század nyolcvanas éveitől kezdve hasonlíthatatlanul több rossz mint jó került ki a sajtó alól. Azokban az években ugyanis az irodalom terén valóságos forradalom volt észlelhető. Az esztetikus fölfogás, amely addig mérvadó volt az irodalom terén, lomtárba került. Új anyag, új stíl után áhítottak az emberek, hadd pezsegen — ugymond — új vér az irodalom messze elágazó ereiben. Új istent emeltek a művészet, az irodalom trónusára: a meztelen valóságot. Egy triumvirátus keletkezett; Zola, Ibsen és Tolstoj. E triumvirátus vezérszerepre jutott. A mai társadalom nyomora és bűnei műveik kedvenc tárgyai s ezek fölhaladásában korunk tudományos irányzatai is nagy befolyással voltak rájuk. A természettudományok korszakában élünk, azt tartják korunkban *κατ' ἐξοχήν* tudománynak. Valóságos művészetre vitte e három író nemcsak nyelvezet dolgában, hanem a tekintetben is, hogy miképpen kell mindent mikroszkopikus vizsgálat tárgyává tenni; kaleidoszkopszerűleg vonulnak el az olvasó szeme előtt képek; fotografikus pontossággal vették föl a természetet; műveik olvasása úgy hat az olvasóra, mint ha kinematografot látna működni, vagy phonográf hangjai ütnék meg fülét. Az olvasóközönség mohón kapkodott műveik után; fiatal, ki nem forrott írók utánozták őket s a naturalizmus tulhajtásai valóságos orgiákat kezdtek ülni. Így keletkezett a modern naturalisztikus irodalom.

A naturalizmus főszajáságai: az aktuális anyag, a természet teljes fölfogása, hű, erőteljes, plasztikus rajzolása, a természeti szépségek iránt való érzék fölébresztése, eredeti kifejezőmódja, tulajdonképpen haladást jelentenek az irodalomban, ha ezen irányzat realistái az igaz, a jó és a szép eszményét a szem előtt tartanak. Ezzel azonban egyáltalán nem törődnek. Nem csoda, hogy a helyes utról letérve s az utszéli árok sarában gázolva ellenszenvet gerjesztő durvaságba estek s az érzékiségnek ugyszólván kizárólagos hangoztatásával minden jobbérzést embert undorral töltenek el.

A naturalisztikus irány hatása.

A pap lelki orvos. Én is mint ilyen azt a kérdést vetem föl, hogy az irodalomban észlelhető naturalisztikus irányzat milyen hatással van a lelkekre? A felelet az, hogy — sajnos — a lehető legrosszabb hatással. Miért? Mert a keresztény tanításra és a keresztény erkölcstanra nemcsak hogy semmi figyelemmel sincsen, hanem azt direkte lábbal tapodja. Az irodalom naturalisztikus irányzata ugyanis nemcsak a modern divattudomány, a természettudomány, hanem a mult század nyolcvanas éveiben divatozó materialisztikus bölcsélet is nagy hatással volt. Igaz, hogy a materializmus ma már lejárt

magát és Nietzsche rendszerének kellett átengednie helyét, azonban ugy a materializmus, mint Nietzsche, a vallást teljesen tulhaladott álláspontnak tekinti. E két bölcséleti rendszer befolyása alatt álló naturalizmus is ugyanezt teszi, megfeledezve arról, hogy a világirodalom legremekebb alkotásai éppen a vallásos szellem szüleményei. A Nietzsche által teremtett „Übermensch“ végképen semmit sem akar tudni a kereszténységről és erkölcsstanáról. Innen aztán az erkölcsatlenség, a házasságtörés, szabad szerelem, párbaj, a vallástalanság dicsőítése a modern sajtótermékekben.

Ezen az alapon állanak a keresztény álláspontot ignoráló *ujságok*. Az ujság eleinte csakis a napi események közlésére szorított, később azonban mint valami óriási tengeri polyp minden után kinyújtotta csápjait s mindent belevont hatalmi körébe: a politikát és a gazdaságot, az egyházat és az iskolát, a tudományt és művészetet, a bölcsészetet és költészetet, a törvényhozást és divatot, a szociológiát és hittudományt, — mindezt még sok más mindenfelével össze-vissza keverve pártszempontokból ítélgeti, kritizálja. Hozzá még a napisajtó, a csalhatatlanság bizonyos nemét arrogálja magának. Mindenki csak őt tartsa mérvadónak ha tetszésére, helyeslésére, vagy csak türelmére is igényt tart. Az ujság teremt a közvéleményt: bírál, ítélkezik, fölemel, letaszít, jutalmaz és büntet, előírásokat, utbaigazitásokat ad, parancsokat osztogat az egyháznak és államnak egyaránt. Uralja a divatot, tehetséget osztogat tucatembereknek, a lángészt ellenben, ha nincs nyíre, porba tiporja. Mily végtelen sok jót tehetne a napisajtó az igaz, a jó és szép érdekében, ha orákulumai mindig az objektív igazság sarkcsillagát tartanák szem előtt. Ellenkezőleg azonban sajnálatos fogalomzavarokat támaszt és vad szenvedélyeket ébreszt, mikor nem az igazság zsinórmértéke szerint igazodik, hanem elfogultság és pártszempontok által vezettet magát. Egy nagyon előkelő liberális ujságíró azt mondta: „A napi sajtó az ujkor legveszedelmesebb intézménye. Ha abban az irányban halad, mint eddig, akkor az emberiség tökéletes hanyatlása rohamosau közeledik.“ Van ugyan jó napisajtó is, amely sok jónak a szülőforrása. Erről azonban az a klasszikus mondás áll: „Rari nantes in gurgite vasto.“

Hogy állunk továbbá manapság az ugynevezett *szépirodalom*, belletrisztika tekintetében, amelynek szintén a művelődés egyik főfaktorának kellene lennie? Ez is nagyon hasznos vagy káros lehet az értelemre és kedélyre nézve. Ha az isteni triász; az igaz, a jó és szép eszménye hevíti a költőt, akkor a költészet Kasztalia-forrásából a mindennapi élet bajai és keserűségei között sok lelkesedést és vigaszt meríthetünk. Sajnos azonban: nagyon is gyakori azon eset, hogy a modern Apolló aranylantját az utcai énekes hárfájával váltja föl, a legtisztéletreméltóbb ideálokat gunyolja, hamis isteneket imád és költeményének tetszetős formájával az olvasók szízeit rántja magával az örvénybe. Mert milyen mezben mutatkozik a rossz irányú modern költészet? A brutális atheizmus, szentimentális pantheizmus, durva realizmus, üres Nirvana, ledér Vénus mezében... Ezek pótolják nála az örök igazság és hit tündöklő csillagát! — Bűnös élvezetek hajhászása, oktalan dorbézolás, pogány féltelenség utáni vágy, blazirtság, keserű pesszimizmus, életuntság, a Gondviseléssel való örökös civakodás... ezek pótolják nála az örök reményt! Határtalan önzés, nagyvási hóbort, a modern „Übermensch“ istenítése, merev türelmetlenség, mélységes gyűlölet a kereszténységgel szemben... ezek helyettesítik nála az örök szeretetet.

Hát a modern *regényirodalommal* hogyan vagyunk? Van-e ugyan jó regények, de alig olvassuk azokat, inkább azok után kapkodnak, amelyekben az örökös fantázia orgiáját őrli, vagy amelyekben a jog és erkölcs fogalmait fejtetőre állítják. Hány öngyilkosságnak voltak már eddig-e oka az ilyen regények? Hány derék ifjút juttattak azok a lejtő szélére? Hány tanuló szenvedett pályája közepén hajótörést holmi kalandörök tetteikkel s mindenféle vad indíjanus történeteknek olvasása következtében? Semmi sem veszedelmesebb a litre nézve, semmi sem terjesztő annyira a vallástalanságot és erkölcs-

telenséget, semmi sem ássa alá annyira a fen-sőbbség s a szülők tekintélyét, mint a sikamlós regények és olvasmányok, amelyek annál károsabb hatással vannak, minél tetszetősebb alakban tudják olvasóiknak föltálatni az édes mérget, minél csillogóbb ruhába tudják öltöztetni a bűnt s minél elnézőbbek ezzel szemben, csupán exkuzálható emberi gyöngeségnek minősítve azt.

A modern vallástalan olvasmányok élvezetének manapság tagadhatatlanul már nagyon is meg van az eredménye, főként az ifjuságnál. Mily szánandó azon fiatalok sorsa, akik szilárd elvek, kellő tájékoztatás nélkül indulnak bele az olvasmányok labirinthjaiba s az igazságban és erényben nem lévén kellőleg megszilárdulva, könnyen hajlandóvá válnak aszerint gondolkozni és érezni, amint azt olvassák. Az eltevedt elmékre nem az a legrosszabb, hogy tévednek, hanem, hogy megkedvelik a tévedést és elhidegülnek azon igazságok irányában, amelyekről egy élet, egy örökkévalóság függ. A vallás és erkölcs helyét az ifjuság nagy részénél, az őnszeretet és őnistenítés foglalta el; durva lelkület, kicsapongások, erkölcsi korhadtság és szellemi zavar, ingerültség és nyugtalanság észlelhető az ifjuságnál, egészen az örültségig, az öngyilkosságig és gyilkosság ragályáig fokozva. Tipikus jelensége az ifjuság elvadultságának f. hó 7-én éjjel városunk fő-utcájában történt gyilkosság is. Egy véletlen meglökre gorombáskodás, majd a szívbe mártott vadászkés a válasz. Akárcsak durva parasztlégyint látna az ember fitykóssal és biciskával dolgozni.

Általában véve az egész társadalomban látjuk, hogy minél inkább ássák alá a modern rossz sajtótermékek a vallást, az erkölcsöt, annál inkább szaporodnak a viszályok, a külső és belső harcok; értelmi félszegség, szociális szakadozottság, gazdasági tönk kezdik társadalmunkat mélyen szerencsétlenné tenni. A szegényházak telve szegényekkel, a börtönök tömvekké tolvajokkal, sikkasztókkal, rablókkal, gyilkosokkal; a tébolydák tömvekké örültekkel; a becsületes munka helyett lelketlen játék, a családi élet lazulása, minden tekintély félelmetes hanyatlása és végre az önmegsemmisülés mániája.

A rossz sajtótermékeket ellenfeleink is elítélik.

Mélyentisztelt Hallgatóim! Ne méltóztassanak talán tulzással vádolni, midőn a modern vallástalan sajtótermékekről ily szigorú kritikát mondok. Szives engedelmséggel néhány józanul gondolkodó ember szavait akarom idézni az ellenfél táborából, akiknél egyáltalán nem lehet keresni katolikus fölfogást és szellemet. Így az ultraliberális francia *Thiers* azt mondja: „Az 1834. évi népvargásokot Párisban és Bordeauxban csakis a rossz sajtó okozta. Csakis a sajtó felelős ezen véres mozgalmakért. Az ördög elsőrendű nagyhatalma a sajtó, s éppen pusztító hatása miatt, melyet a legszélesebb néprétegekre gyakorol, a legnagyobb határozottsággal és erőlyel kell megfékezni és korlátok közé szorítani.“ (V. ö. Gejer Blaubuch 7. kötet 181. lap) A nagy szocialista *Lassale* meg nem állhatta, hogy az ocsmány, hit- és erkölcsellenes sajtótermékek özönének láttára föl ne kiáltson: „Ezen sajtótermékek hazudozásait, elvetemedtségét és erkölcsatlenségét csak egy dolog mulja fölül: — íróik tudatlansága és lelkiismeretlensége. Lelkembem mélyen megrendülve — ugymond — egészen nyíltan kijelenthetem, hogy ha a sajtónak mielőbbi teljes átalakulása be nem következik, ha főként az ujságírás ugyan abban az irányban halad, mint eddig, akkor a népszellem gyökere mélyéig fog megromlani. Hogy utálatos nyereszkesedési vágyból a népszellem minden éltető forrását megmérgezik s az olvasóközönségnek ezer meg ezerféle módon nyújtják a halálhozó mérget, ez a legnagyobb gonosztett, amelyet elképzelhetek.“ A manapság oly közkeletűvé vált „sajtóbandita“, „sajtóbetyár“, „revolverzsurnaliszta“ elnevezéseket nem én találtam föl a vallástalan, erkölcsellen sajtótermények gyártói számára. Még egy *Lassale* is a „legnagyobb gonosztevők“ közé számítja őket. De ha „banditák“, „rablók“ és „gonosztevők“, akkor igazság szerint elsősorban ők volnának odavalók ahová áldozataikat juttatják: a csend-

örgolyó elé, a fegyházba, vagy akár az akasztófára. Ez semmiképen sem tulhajtott álláspont. Mert ha azt kívánjuk, hogy a rendőr védje meg tulajdonukat s a rablókat erőszakkal is tartsa távol, akkor hogyan kívánhatnók, hogy azon „gonosztevők“, akik nem ugyan vagyont, életet sem, hanem ami mindezeknél sokkal drágább: a lelket jönnek megrabolni, sajtótermékeik után kényük-kedvük szerint garázdálkodhassanak? Hol volna itt az ész, hol a következetesség?! Hol van az, aki a társadalom szeméit fölnyitná s megmutatná, micsoda következményei vannak a rossz olvasmányoknak? Süket fültre talál rendszerint a katolikus pap olyanoknál, akik Istenről, a hitről és erkölcsről hallani sem akarnak. De hadd beszéljen ezeknek még egy az ő táborukból, aki néhány év előtt több éretlen ifjunc trágár megjegyzéseim, egy leányzó temetése alkalmával, megbotránkozva és fölháborodva így önti ki egy francia lap hasábjain szive keserűségét:

„Panaszkodunk az ifjuság romlottsága s erkölcsének elfajulásai miatt; de ne az ifjuságot hibáztassuk, hanem önmagunkra vessünk követ, kik már éltebbek vagyunk. Senkit mást, csak bennünket terhel e miatt a felelősség. Hisz mi azt hittük könnyelműségünkben, hogy fölforgathatunk mindent, ami tisztelet- és becsületsére méltó. A sajtóban aláástuk a jó elveket, nevetségessé tettünk mindent, ami szent s minden lehető módon inzultáltuk és elferdítettük azt. Tagadni, — ez volt a mi kedvenc sportunk s nem gondolva a bekövetkező bajokra, leromboltuk még azon védteőt is, mely holnap esetleg menedéket nyújthatott volna nekünk. A halálról azt hirdettük, hogy az a megsemmisülés ajtaja. Elfordultunk az egyedüli menedékhelytől, a vallástól mely valamikor bennünket is gonddal nevelt és táplált. Ki kel most majd védelmünkre? Nevetségessé teszünk széles e világon mindent; még az eget is meghurcoljuk az utcák sarában. Ki fog immár vigasztalni bennünket? Isten itéletét nem ismerjük, bár már most is eléggé szenvedünk. A szerencse javai a szemeseké, fufangosoké, semmi emberi tekintet nem ismerőké, mi pedig hitvány, elnyomott emberek vagyunk... Ki fog már most velünk törődni s megvédeni bennünket? A gyermekek, kiket nemzettünk, átkokat fognak szórni ránk s minékünk majd türelemmel kell hallgatnunk keserű szemrehányásaikat, mert megfosztottuk őket minden lelki örömtől, mely valamikor segedelmsükre s vigasztalásukra szolgálhatott volna; ők előreláthatólag is sokkal rosszabbak, gonoszabbak lesznek, mint mi. Ó, bárcsak még idejekorán megszabadítana bennünket a halál, hogy a tökéletes romlottságnak teljes kifejlődését ne kelljen látnunk.“ (Gaulois, 1890. III. 5.)

A rossz sajtó hatása példátlan.

Szomorú, nagyon szomorú példák bizonyítják a vallástalan, erkölcsellen sajtótermékek okozta kárt a lelkekben, mert senki sem gázolhat hófehér ruhában a pocsolyán keresztül, anélkül, hogy azt be ne szennyezze. Senki sem tarthatja meg az ész, szív és kedély egészséget, tisztasságát, ha rossz sajtótermékek olvasására adja magát. Az orvosok a megmondható, hogy hány ember lett erkölcsileg beteg, hány került a tébolydába rossz olvasmányok következtében. Egész statisztikát lehetne összeállítani arról, hogy hány öngyilkosságnak voltak okozói a rossz olvasmányok. Hát annak vajjon ki volna a megmondhatója, hogy hány lelket tettek tönkre, hányat jutattak az erkölcsatlenség örvényébe! Az 1896. évi genfi anthropologikus kongresszuson Dr. Paul Aubry azt a vádat emelte a rossz olvasmányok gyártói ellen hogy az egyre szaporodó gonosztetteknek egyenesen ők az értelmi szerzői. (Stimmen aus Maria Laach, LI. 575. lap). S midőn reá nemsokára Münchenben egy gyilkos pörét tárgyalták, az orvosi szakértőként szereplő Dr. Schrenk-Notzing báró azt mondta: „Nem ok nélkül mondják, hogy bizonyos ujságok és könyvek valószínűsítő katei a gonosztetteknek.“ Wetzel, a híres kath. író, azt mondja, hogy egyszer látogatást tett egy fegyházban, melyben 121 fiatal gonosztevő között kilencvenkettőt talált, akiket a rossz olvasmányok vittek a bűn útjára. 1843-ban

dec. 29-ikén St. Gallenben bizonyos Peter Wasser nevű fiatal gyilkost vittek a vesztőhelyre. E szerencsétlen nyilvánosan bevallotta, hogy őt az ateista és vallásgunyoló Strausznak könyve Jézus életéről vitte a gonoszság útjára. „Előbb — ugymond — tudtam és szerettem imádkozni, boldogan és megelégedetten élnem. A rossz olvasmányok azonban teljesen elvették hitemet és Strausz a romboló munkát betetőzte lelkemben“. 1878. szept. 7-ikén Párisban 2 egyetemi hallgatót, Barrét és Lebiezt, rablógyilkosság miatt ítélték halálra. Rossz olvasmányok következtében még gimnáziumi tanuló korukban lettek hittagadókká, a kath. vallást, amelyben felnőttek, szídták és gyalázták, egyetemi hallgató korukban már nyilvánosan istentagadóknak vallották magukat. Konokságuk és megátalkodottságuk akkora volt, hogy a hit vigaszát még kivégeztetésük előtt is visszautasították s bűnbocsánat nélkül léptek Isten ítélőszéke elé. Mult évi március hó elején Bécsben egy fiatal, 13 éves gyerkőc gyilkosságot követett el, mert — mint bevallá — fantáziáját a rablóhistóriák olvasása teljesen megmérgezte. Saját tapasztalatomból is tudok egy nagyon szomorú példát. A gimnázium hatodik osztályába jártam. Az osztály legjobb diákjaiból titkos olvasókör alakult, nyolcan voltak mindössze. Hetenkint kétszer tartottak összejövetelt egy iskolatárs lakásán, aki apjának hitetlen és erkölcstelen könyveihez férközött, azokból föl-váltva tartottak fölolvast, melyet azután megfelelő eszmecsere követett. A nyolc közül két jobbérzésű mindjárt a második összejövetel alkalmával bejelentette kilépését. Maradtak hatan. Ezek közül mindegyik hajótörést szenvedett az életben. Hárman — egyetemi hallgató korukban — golyót röpitettek fejükbe, egy a robogó gyorsvonat kerekéi elé vetette magát, egy teljesen elzülött, egy pedig mint körjegyző nagyobb sikasztást követett el s eltűnt. A kilépettek egyike egy magasabbrangu udvari hivatalnok, a másik az én csekélységem.

A rossz olvasmányok azonban nemcsak egyesekre nézve vészthozók, amint a fölhozott példákban látjuk, hanem ártalmára vannak egész országoknak és népeknek is. A XVI-századbéli nagy hithagyást részben a rossz sajtótermékek okozták. A francia forradalom keletkezése és borzalmi ugyancsak javarészt a rossz sajtónak tulajdoníthatók. S napjainkban mit látunk Franciában? A vallás tanítását kiküszöbölték az iskolákból, eltávolították az iskolából s a bíróságok hivatalos helyiségeiből a megváltás jelvényét. A sajtó útján hitetlenséget, erkölcstelenséget terjesztettek. A szerzeteseket és szerzetesnőket, akik az irgalmasság cselekedeteit gyakorolták, sajátjukból kiűzték, vagyonukat elrabolták, a kath. hívőktől elvették még a templomokat is az összes felszereléssel. A nyilvános tereken fölállított keresztet ledöntötték és megszenvedtetették. Hogyan juthattak ennyire a franciák? A különben buzgó francia katolikusok évtizedeken keresztül óriási pénzáldozatokat hoztak mindenféle jótékony célra. Árvaházakat, kórházakat, menedékházakat, zár-dákat, templomokat, iskolákat stb. emeltek; — egyre azonban nem gondoltak: a sajtóra. Így aztán a gonosz sajtó mindinkább elhatalmasodott, a hitetlenség, erkölcstelenség nőttön-nőtt, s egyszerre oly hatalomra tettek szert az egyház ellenségei, hogy a katolikusoktól erőszakkal elvették mindent, ami jogos tulajdonuk volt. Mélyen Tisztelt Hallgatóim! Nemde most már teljesen belátják ama szomorú igazság horderejét, amely Krylow meséjében rejlik?!

Miért virágzik a rossz sajtó?

Érdekes lesz azon kérdés fölvetése, hogy miért van nyert játékok azoknak, akik a rossz sajtóterményeket gyártják?

Feleletem az, hogy az írók csak akkor érhetnek el sikert, ha az, amit irnak, az olvasók kifejezett vagy leplezett izlésének és igényeinek megfelel. Almaborkereskedő hiába járna Várad vidékén s hiába kínálgatná lőrét, mert itt egyáltalában nem akadna vevőre, azon egyszerű oknál fogva, mert nekünk jó borunk van s az ő nedűjéből nem kérünk. A divatárkereskedő hiába számítana vevőre, ha csupa régi árut

tartana raktárán, vagy olyanokat, amelyek nem felelnek meg a közönség izlésének. Így vannak az írók is, a szellemi áruk szállítói. Ha nem tesznek eleget az olvasóközönség izlésének, olvasmányaik terjesztésére, kelendőségére nem számíthatnak, s így hírnévre és pénzre sem. Voltaire hiába számított volna a 13. században arra, hogy érvényesüljön és viszont a mi korunk alig biztosított volna Kempis Tamás híres művének Krisztus követéséről oly kiváló sikert, oly sok kiadást, mint amilyent és amennyit elért. A modern társadalomban bizonyos elemeknek kell létezniük, amelyek a vallástalan, erkölcstelen olvasmányok sikerét biztosítják. S noha egyik másik írónál a szív romlottsága szülőfőrása valamely rossz mű keletkezésének, annak tényleges megírására mégis csak azon remény készíti, hogy vevőkre, olvasókra akad, mert csakis ezek biztosítják a mű sikerét. Ki más, mint az olvasóközönség tehet arról, hogy mennyiségre nézve manapság a rossz sajtó 30-szorosan mulja fölül a jót. Különös, hogy napjainkban éppen azok a dolgok örvendenek nagy vevőközönségnek, amelyek frivolitásokkal telvék. Az emberek szórakozás után áhítoznak s nem szeretik, ha olvasás közben oly helyekre bukkannak, amelyek lelkiismereti furdalást okozhatnának. Ha pedig az író arra vállalkozik, hogy erkölcsi predikációt tartson, akkor ugyancsak szorgosan ügyeljen arra, hogy elvi kijelentéseinek valamelyes tudományos, vagy paradox színezetet adjon, amely az olvasót mulattassa, gyönyörködtesse, anélkül, hogy nyugtalanítaná. Ha pedig az olvasmány témája erkölcsi alapon áll, akkor oly epizódokkal kell azt megspékelnie, melyek dírekte pikánsak, vagy ugyanazon szempontból tekintve legalább is „érdekesekek“.

Az olvasóközönség magatartása a rossz sajtóval szemben, sajnos, végtelenül toleráns. Sokszor csak éretlen gyerkőcök, a gimnáziumban vagy az egyetemen megbuktatott existenciák azok, akik a sajtószabadság nevében a jogot arrogálják maguknak, hogy mindenben gázolhassanak s ocsmányságokkal halmozzák el azt, ami másnak szent.

A sajtó szabadsága, függetlensége.

Sajtószabadság! Szép szó, szép fogalom, de nem szabad féktelen garázdálkodással elfajulnia. A féktelenségben, zabolátlanságban, mások legszentebb meggyőződésének sárbatiprásában nem állhat a sajtószabadság. Azt kívánni, hogy legyen szabad irni kinek mi tetszik, s a közönség számára lenyomatni, annyit teszen, mint kívánni: legyen szabad csálni, öldökölni; mert mindig találkoznak emberek, akik a szabadságot ámitásra, kártételre, mások testi vagy erkölcsi életének a megrontására használják. Azt mondják: védje magát az igazság, az erény, ha kell. Észtelen beszéd. Ez annyit jelent, mint gyilkos fegyverrel rohanni a védtelenre s azt mondani neki: védje magát; annyit jelent, mint az utcai sokaság elé szembeállítani az ártatlant egy szemtelen rágalmozóval és kívánni tőle, hogy tisztázza magát.

A sajtónak, azt mondják, minden tekintetben tőkéletesen függetlennek kell lennie. Sem az egyháznak sem az államnak ne legyen e tekintetben beleszólása!

Ez hamis beszéd. Az egyháznak joga van a sajtó ügyében szavát fölemelni s odahatni, hogy az erkölcsi törvény — az emberi társadalom fönnállásának alapja és talpköve — megtartassék. A sajtót is kötelezi az erkölcsi törvény, ha egyáltalában kultúrtenyezőként akar szerepelni, mert az igazi kultúra csakis az erkölcsi törvény alapján képzelhető. A rossz sajtó matadorjai azért kiabálnak a sajtónak függetlensége után, mert erkölcsi kódexüket nem akarják sem az egyház, sem az állam revidiálása alá bocsátani. — Az államnak is kell, hogy beleszólása legyen a sajtóügybe, mert nem lehet reá nézve közömbös, hogy egyes lelkiismeretlen írók minden fönnálló társadalmi rend fölforgatására, a hitetlenséggel az egyház, az internacionalizmus tanával a haza megsemmisítésére törjenek. Ha a rendőrség türelmévelük szemben néha fogytán van és megrendszabályozza őket, akkor roppant lármát csapnak ezen „gyámkodás“ miatt, amely pedig sokszor nagyon is igazolt.

Az államnak kötelessége volna gondoskodni róla, hogy ne lehessen akárki ujságíró; hogy a sajtó ne lehessen destruktív elem; hogy ne lehessen prédája bizonyos erkölcs- és társadalomrontó elemeknek. Nézze meg, hogy ki az, aki ujságírára adja magát: van-e erkölcsi és iskolai kvalifikációja. Ha egy óvónőtől és tanítótól szigorú vizsgákat követel s nagyon is megnézi erkölcsi minőségüket, noha csak gyermekeket tanítanak, mennyivel inkább szükséges az az ujságírásnál, amely sokszor hazug, gyűlölködést terjesztő, erkölcsöket aláásó foglalkozású fajul lelkiismeretlen lélekkufároknál. A kés nem boldond kezébe való, sem a dinamit gonosztevő markába. Vegye kezébe az állam a sajtóreformot s hajtsa végre szigoruan, kérlelhetetlenül.

A katolikus egyház indexe.

A katolikus egyház ellenségei régóta tisztában vannak azzal, hogy milyen nagy jelentősége van a sajtónak az egyház elleni küzdelemben. A sajtó népiesen szól az olvasóközönség alsóbb rétegeinek, elegáns nyelvezettel ír a művelteknek, sikamlósan, pikánsan, az érzékiséget csiklandozva az erkölcsileg gyöngék vagy hajótöröttek számára. A hitetlenség, amely az előbbi századokban csak egyesekre szorított, a rossz sajtó aknamunkája következtében áthatotta az összes néprétegeket. Ahol a rossz sajtó megveteti lábát, ott vége a nép vallásos életének, ott a hitből fakadó szeretet helyét hidegség és közöny, gyűlölet és megvetés, hitetlenség és erkölcstelenség foglalja el. Igen, tulnyomólag a rossz sajtó rovására írható az, amit néhány év előtt egy amerikai püspök mondott az Egyesült Államok lakosairól. Azt mondta, hogy ottan hetven millió ember közül ötven millió tőkéletesen pogánymódra él. Másképen van ez nálunk Európában? Ha azt mondom, hogy újabb irodalom tulnyomólag valóságos pogány álláspontot foglal el és hogy szennyes sajtótermékeit a közönség mohón olvassa, megfeleltem a kérdésre. A rossz sajtó ugyszólván már teljesen dekrisztianizálta a házások frigyét, a családot, a színházat, az egész magán- és nyilvános életet. Természetes következménye a rossz sajtótermékek olvasásának, hogy az illető olvasóknak már nem izlik semmi egyházas olvasmány, semmi vallásos intézkedés. Nem érznek ők, nem érdeklődnek ők az iránt, ami szent, ami isteni. Lelkük eltompult, keblük hideg, mint a holtetem, néma mint a sir.

Az egyház nem állana hivatása magaslatán, s mint a hit és erkölcs őre nem teljesítené feladatát, ha hiveit a rossz sajtótermékekben terjesztett méregtől megóvni nem iparkodnék. A rossz sajtótermékeket az egyház jegyzékbe, az u. n. Indexbe foglalta. Hosszu névsora van ott a szerzőknek, akiknek műveit súlyos bűn terhe alatt olvasni tiltja. Az index 21-dik szabálya azonban a névleg megjelölt szerzők művein kívül mindazon rossz sajtótermékek: ujságok, folyóiratok, röpiratok, könyvek olvasását tiltja, amelyek a hit, erkölcs és fegyelem ellen irányulnak. Sokat támadják emiatt az egyházat ellenségei s az indexet kulturrellesnek mondják, mert szerintük a katolikusok erkölcsi szabadságát korlátozza. Vádolják az egyházat, hogy nincs érzéke a kultúra iránt: maradiságot, vakmerőséget hánynak szemére, mert sokszor kiváló írók műveit is tilalmazza. Ez az eljárás szerintük azt mutatja, hogy mennyire ellensége a katolicizmus a modern világnézetnek és a kultúra előhaladásának.

Mit mondjak erre? Az állam is minden időben azon volt és ma is azon van, hogy azokat a műveket, amelyek bármi tekintetben „veszélyeseknek“ látszanak rája nézve, eltiltsa és elkobozza, bármily jeles ember is lett legyen a szerzőjük. Sőt még tovább megy az állami sajtócenzura: büntetéssel sújtja azok szerzőit is. Hogy mily szigorú az állami cenzura, annak bizonyítékaképpen a közelmúltból csak Bilse hadnagy pörére hivatkozom. A sokkal szigorubb állami cenzurát azonban az egyházi index ellenségei nagyon természetesnek és helyénvalónak találják. Ők tudnák megmondani az okát, hogy miért nem mérnek itt egyenlő mértékkel az egyháznak is épügy, mint az államnak. Bizony, amit az államnak saját léteérdeke szempontjából

szabad, az szabad a lelkek üdvére való tekintetből az egyháznak is. Quod uni justum, alteri aequum. Ha az egészségtelen élelmiszerek árusítása tilos és büntetendő, akkor per analogiam ugyanaz áll a szellemi táplálékra nézve is.

Feladataink.

Minden kath. szülőnek szigorú és szent kötelessége minden rossz újságot, folyóiratot és könyvet házából kiküszöbölni. A család, a gyermekek ideiglenes boldogsága és örök üdvé függ ettől. Kivetendők azon lapok is, amelyek a vezércikkben a lánykereskedés ellen menydörögnek ugyan, — mert ez ma divat, — az apró hirdetésekben azonban szerelmet és emberhúst árulgatnak.

Kerüljék, Mélyen Tisztelt Hallgatóim, a rossz sajtótermékek olvasását a vendéglőkben, kávéházakban és utazás közben. Sohasem fogják látni, hogy hitetlen ember, vagy más ellensége szent hitünknek olvasási vágyát kath. sajtótermékek olvasásával csillapítaná. Miért ne lehetne a katolikusban is ilyen jellembeli erősség?!

Ne fizessenek elő semmiféle rossz sajtótermékre, ne rendeljenek meg vallástalan, erkölcsstelen könyveket. Mindenki, aki a rossz sajtót támogatja, ámulást követ el Isten, az egyház, a vallás és erkölcs ellen és elősegíti Isten és az egyház gyalázását, Krisztus káromlását, az erkölcsök aláadását, a bűnök terjesztését. Föl a harcra Krisztus és az ő egyháza szent ügyében a sajtó terén is. Vivjük meg a harcot kitartással, bátorsággal, teljes erőnk megfeszítésével. Az egyház léte és fennállása miatt nem kell ugyan aggódnunk, hisz isteni Alapítója szavai szerint a pokol kapui sohasem vehetnek erőt rajta. A sajtó útján is ellenünk dolgozó hitetlenség elbizakodottsága és vakmerősége a Forum Romanum és a római Colosseum láttára alábbhagyhatna; megszivlelhetné, hogy hiába küzd az egyház ellen, mert hisz a világ leghatalmasabb császárai is hiába üldözték azt tüzzel-vassal, a tévtanítók hamis szavaikkal, a bölcselek szofizmáikkal. Nekünk azonban nem szabad azért az ellenünk megindított harcot ölbe tett kézzel nézünk. A harc, amely most ellenünk dúl, a szellemi téren indult meg; nekünk is szellemi fegyverekkel kell küzdenünk. E szellemi fegyvereket csakis a jó olvasmányok szolgáltatják. Ezek olvasása nélkül nem lehetünk harcképes védői hitünknek.

Támogassuk a kath. sajtót!

Ennek kapcsán kérve kérem Önöket, támogassák a jó sajtót. A jó sajtó, főként a kath. sajtó okvetlenül szükséges. Ha a katolicizmus ereje az élet minden terén teljes mértékben érvényesülni akar, ha az a vágyunk, hogy az atheizmus — jelentkezék akár szabadgondolkodás, akár a szociáldemokratizmus alakjában — ne ragadja karjai közé az embereket, ha szívünkön fekszik a családi élet tisztaságának és boldogságának megőrzése és ápolása, ha meg akarjuk menteni a mételetől az ifjúságot, ha a kath. meggyőződés, köztudat megteremtését szívünkön hordjuk, akkor szükség, égető szükség van a kath. sajtóra. Száz és száz kérdés merül ma felszínre, a természettudomány, a bölcselet, a

sociologia oly tételekkel áll elő, oly problémákat vet föl, amelyek érdeklik a mai társadalmat. S ha érdeklik s ha ezeket a kérdéseket a mai hirlap az ő sajátos, antikeresztény szemüvegén át vizsgálja és tálalja fel az olvasónak, miért ne foglalkoznék ezekkel a kath. sajtó? Miért kellene mindenről kath. embernek a rosszirányú lapokból szereznie tudomást, melyeket a kath. egyház iránt elfogultság, vagy gyűlölet vezérel.

Épp azért, mivel a lapok nemcsak a száraz tényeket adják elő, hanem azokat bírálják, magyarázzák és hamis világitásba helyezik, szükség van katolikus sajtóra, mely nem a gáz sápadt fényében mutatja be ezeket, hanem a napnak, az igazság és komoly tudás napjának életerős fényét veti ezekre.

Sokszor hallottam a panaszt, hogy a kath. társadalom élhetetlen, nincs benne összetartás, nem tud érvényesülni és oly eredményeket felmutatni, mint a protestáns felekezetek, vagy az izraeliták. Már hogyan is tudnánk mi katolikusok áttörhetetlen falanxokat alkotni, ha hiányzik belőlünk a katolikus meggyőződés, öntudat, ha nem érezzük át és nem érvényesítjük azt az isteni erőt, mely a katolicizmusban rejlik? És honnan merítsük az érvényesüléshez az erőt, az összetartást, ha a kath. egyház ellenségeinek a sajtótermékeit portáljuk, olvassuk, ajánljuk, magasztaljuk, ha nap-nap után szívjuk magunkba azt a szellemet, amely pusztít, rombol sorainkban, amely kiöli lelkünk-ből nemcsak az ösztartozás érzetét, de még a katolikus öntudatot, a hitet is teljesen. Nem a katolikus köztudat teljes hiányára vall-e, hogy a Regnum Marianum 11 millió katolikusának nincs versenyképes sajtója, hogy a kath. sajtó, mint valami hamupipóke szerényen meghúzódik, míg pl. 30–40,000 szociáldemokratának — a szaklapokat nem számítva — kilenc lapjuk van a vidéken.

Nem egyetlen, de hathatós eszköze a kath. közvélemény fejlesztésének a sajtó. A protestáns Németországban a katolikus lapok élükön a Germaniával új, lüktető életet öntöttek a katolikusokba. Amit nem tudott elérni a templomi szószék, azt megteremtette a sajtó. Miért nem lehetne ez nálunk is így?

Ne mondja senki, hogy ott van a papság, tegyen meg az minden lehető! Ha templomról, iskoláról, szegényügyről, munkásokról van szó, mindig a papságot rángatják elő: ide adjon 20 koronát, ott áldozzon 100, amott 1000-et. Hozzon a világi is egyszer áldozatot, hiszen az egyház nemcsak a papságért van, a katolikus ügy ép annyira ügye a világinak, mint a papnak.

Már nemcsak a rémitgetések, a kísértetek, hanem a komoly veszedelem órája van itt. Érezzük, hogy megingott alattunk, katolikusok alatt a talaj. Nem az egyház alapja roppant meg, mert ez változhatatlan. De a magyar katolicizmus ügye siralmas állapotban van; ősi ereje, mely 900 éven fenntartotta e hazát mely villogó pallost suhogtatott a félhold ellen, hanyatlóban van.

Hiábavaló minden panasz, sopánkodás, mellyel a magyar katolikus tétlenségét, hite lankadását, lelkesedése csökkenését, Pató Pálnembánomságát palástolni szokta. Nem az imában egyedül, nem a panaszban merül ki az élő, tetterős katolicitás. Ahol az eszme nem

lát napvilágot, hanem a lélekbe szorul, ahol a lélek melegtől télen marad az akarat, néma a nyelv — csak névkatolikus az ilyen ember. — „Sok katolikusaink vannak Isten előtt, — mondotta Simor, — volnának annyian a világ előtt! Vannak félreeső kápolnáknak, vagy csendes miséken; volnának csak annyian a polgári élet zajos piacán! Melegednek sokan a tűznél Kaifás pitvarában; de mihelyt észrevétnék, egy gyáva szolgálónak csacsogásán elrémülve kiáltják: nem vagyok „ultramontán, nem vagyok klerikális“.

A zárdák és iskolák, a szószék kiváló tényezői a katolikus közvéleménynek. De a szellemi erők, a világnézetek papiroson vivják a döntő ütközetet, s jaj annak a félnek, amely csatavesztetten, serege roncsaival kénytelen a megsemmisülés homályába visszavonulni.

A nagy csaták sorsát sokszor a katonaság, nem a vezérek döntenek el. Pipogya, gyáva sereget lángelkű vezér sem képes győzelemre vezetni. De lelkes sereg, önzetetes, tetterős kath. tábor még a pokol hatalmasságai ellen is győzelemre segítheti — a katolikus sajtót.

(V. ö. Nyitramegyei Szemle 1907. jan. 13. sz.)

Igen, segítsük, támogassuk a kath. sajtót, aki tudja előfizetéssel, aki többet tehet: nagyobb anyagi segítséggel. Sok szépet és jót alkotott évek hosszú során át a magyar kath. főpapság és a magyar katolikusok áldozatkészsége. Sok templom, sok kolostor, sok kórház, árvaház, iskola és nevelőintézet épült, — a kath. sajtóra alig gondolt valaki. Ha találkoztunk egy-két nagylelkű Mecaenás, azt hálás köszönettel vették ugyan tudomásul, de nem igen követték példájukat. Alig gondolt valaki a kath. sajtóra bő adományai osztogatása alkalmával, a végrendeletekben is mint valami kitagadott gyermekkel bántak vele — pedig mily hálás és jó gyermek — és mégis, még nevét sem említik. Bizony ez nagyon rosszul van így, sőt nagyon okatlanul. Igen éppen oly okatlanul, mintha valamely ország lakosai az ellenség közeledtére minden másra gondolnak, csupán erős hadsereg szervezésére nem, amely az ellenség előnyomulásának gátat vethetne s azt legyőzhetné. Az ellenség, ellen-erő nem levén, nyugodtan hagyja a gondtalan lakosokat építeni, szántani, vetni, hisz úgy is egy szép napon mikor már minden ellenállás nélkül urrá lett az országban, kész zsákmánnyal minden ölébe fog hullani, minden egyszerre és együttesen, éppen úgy, mint napjainkban Franciaországban történt.

Tekintsük már most megfordítva a dolgot. Ha a sok magyar katolikus — tizenegy millió fölül vagyunk — azon okos belátásra, arra a helyes meggyőződésre jutna, hogy első sorban a kath. sajtót kell támogatnia, mennyi jót teremtenének. Azon jeles írók akik megélhetésük végett különben a hitetlenség karjaiba esnek, igaz ker. kath. meggyőződéssel vehetnék föl a harcot a hitetlen ellenséggel minden vonalon. A kath. lapok, folyóiratok és könyvek a szellemi igényeknek megfelelően jelenthetnének meg és így képesek volnánk még azt is visszahódítani, ami már elvesztettünk.

Okuljunk francia testvéreink példáján, mert különben mi is odajutunk ahova ők.

Okuljunk és cselekedjünk míg nem késő!

